

Izjava, izvešeni ponedeljek, vsek
Asiškoga št. 20, L. nadstropje. Pisatelj naj se pošilja uredništva. Nepriljubljeni
pisma se ne ... rokopis se ne vračajo. — Odgovorni urednik:
Prof. F. Perić. Lastnik tiskarna Edinost. Tisk tiskarna Edinost. ...
Za inozemstvo mesečno 5 litr. več. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezna številka v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v
Birokratiji ene kolone (72 mm.). — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 cent.
osmrtine, zahvale, poslanice in vabila po L. 1.—, oglasi denarnih sredstev
mm po L. 2. — Mali oglasi po 2 cent. beseda, najmanj pa L. 2. — Oglasi,
naročila in reklamacije se pošiljajo izključno uprav Edinosti, v Trstu, ulica sv.
Franciška Asiškega št. 20, L. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Resen poskus za rešitev manjšinskega vprašanja

Pred par dnevi smo priobčili glavne določbe zakona, ki ga je sprejel estonski parlament in ki določa pravice narodnih manjšin v tej državi. To bi bil primer resnega poskusa za rešitev perečega manjšinskega problema.

Poleg zahtev gospodarskega značaja sta pred vsem dve vprašanji, ki danes vznemirjajo svet v političnem smislu: socijalno in narodno vprašanje. V vseh državah z narodnimi manjšinami kalijo narodnostni spori državni red. Posebno težavno je to vprašanje v državah, kjer živijo odlomki narodnosti pomešano med seboj. Tu ni mogoče na etnografsko ločitev ozemelj na podlagi narodnega načela. Rešitev pa je v tem, da se pravica do samoodločbe prenese od politike na kulturo.

«Landmann» piše, da bi moralo biti prav za prav «Društvo narodov» nosilec te miselnosti. To društvo da je sicer v vrsti dogovorov v zaščito narodnih manjšin pač ustvarilo neke zaščitne določbe za pravice takih manjšin. Toda te določbe ne pomenijo še rešitve problema. So to le neke mere, ki naj bi ščitile manjšine pred najhujšim zatiranjem manjšin od strani državnih narodov. K tej ugotovitvi v nemškem listu bi ugotovili mi žalostno dejstvo, da doslej nismo opazili še nikakega praktičnega učinka teh določb v zboljanje položaja narodnih manjšin. To pa iz dveh razlogov. Gospodje pri Društvu narodov so postavili le lepo teoretično načelo, niso pa kazali doslej tudi volje za njega praktično uveljavljanje. V drugo pa nima Društvo narodov moči in sredstev, s katerimi bi moglo prisiliti države z narodnimi manjšinami k spoštovanju narodnih in kulturnih pravic manjšin.

Mala republika estonska je izjema s svojim zakonom, ki določa pravice manjšin, po gori omenjeni formuli pravico nar. manjšin. Ta zakon daje nemški, ruski in švedski manjšini možnost, da si na javno-pravni podlagi ustvarijo vsaka svojo narodno organizacijo. Te organizacije more pripadati vsak pripadnik dotične narodne manjšine, čim je prijavil željo v tem smislu. Osrednja uprava organizacije se sestavi na podlagi enake in splošne volilne pravice pripadnikov dotične manjšine. Glavna naloga te osrednje uprave bo, da bo opravljala vse kulturne in izobraževalne naprave narodne manjšine. Obenem se vse šolstvo manjšin izroči tem organizacijam. Neizmerna važnost je v tem, da se uprava učnih naprav odstopi tisti, ki so si ga manjšine same izvolile. Za vzdrževanje šolstva v materinem jeziku, ki na podlagi novega zakona preide v upravo posameznih narodov, bo skrbela ali država, ali po občini, ker je le naravno, da imajo posamezni narodi, ki plačujejo davke istotako kakor državni narod, svoj delež od tega, kar država stori v izobraževalne svrhe.

Važna je nadalje pravica do samoodločevanja, kar je potrebno pred vsem z vzgojnega stališča. Omenen pa ustvari materialno podlago za vsesporno nalogo organiziranega naroda. Poleg uprave in organizacije šolstva se organiziranemu narodu izroči tudi skrb za nadaljnji razvoj vseh drugih kulturnih interesov v polni meri.

Samouprava v vseh kulturnih stvareh: to je zmisel estonskega avtonomnega zakona. Država ima v tem pogledu le natanko določeno nadzorovalno pravico. Državna uprava podlaga estonske samouprave sloni na načelu, da bodo organizirani narodi odsele državnim priznani nositelji enega javnega prava!

«Landmann» piše tu: «V Evropi so poznali doslej le eno državo, v kateri so živeli različni narodi v tesnem sodelovanju skoro brez sporov. To je Švica. Tu sloni mirno sožitje narodov pred vsem na teritorialni razvrstitvi in zemljepisni svojstvenosti dežele. Državna uprava možnost za mirno sožitje narodov, ki niso nikakor ločeni teritorialno, pač pa pomešani med seboj na istem ozemlju, je ustvarjena še le za estonskim samoupravnim zakonom. Če pomislimo, da v takih deželah, kjer radi obstoječih narodno-političnih razmer ni misli na čisto teritorialno ločitev, ki bi mogla dobiti svoj izraz tudi državno-pravno, potem vidimo, da le silno pomembnost estonskega samoupravnega zakona za rešitev vprašanja narodnih manjšin.

Proračunska debata v francoskem senatu

Dodatni krediti za proračun 1924 odobreni
Senator Berenger za varčevanje na vsej črti

PARIZ, 25. Senat je nadaljeval razpravo o dodatnih kreditih za proračun 1924. Glede kreditov za Društvo narodov je omenil glavni poročevalec Henry Berenger, da naraščajo izdatki Društva narodov leto za leto ter izrazil željo, da naj Društvo narodov prideli francoski funkcijari ne dobivajo večje plače kakor njihovi kolegi, ki vršijo svoje uradniško službo v notranosti francoske države. V poslovanju Društva narodov, pravi Henry Berenger, mora vladati največje varčevanje; saj pozna Društvo narodov najboljše finančni položaj vseh evropskih držav. Senat je enoglasno odobril znesek dodatnih kreditov za proračun 1924.

Vprašanje izvenparlamentarne akcije opozicijskega bloka

RIM, 25. Po Turatijevem govoru na nedeljskem zborovanju v Milanu se je vnela v listih nova polemika o zadržanju aventincev. Turati sam je zavrnil interpretacijo njegovih izjav, katera je hotela sklepati iz njegovega govora, da se opozicijski blok njegovi vrtni v zbornico. Nasprotno proučujoč baš te dni opozicijski program za nadaljnje postopanje v državi in v parlamentu. Posebno je predmet izredne pažnje borba, ki jo hoče opozicija započeti izven parlamenta. Sporazumu med posameznimi opozicijskimi strankami za morebitno izvajanje te borbe proti fašizmu za čas volilne agitacije se bodo postavile gotove meje: te meje in program, ki ga je še treba postaviti, je treba po mnenju aventincev predvsem določiti. Treba je torej postaviti temelje omenjeni borbi ter ugotoviti, katere politične sile bodo mogle v tej borbi nastopati sporazumno in to posebno v delikatni dobi volilnega boja. Tozadevno sklepanje je bilo prepričano novemu osrednjemu odboru, ki ima nalogo voditi in organizirati akcijo opozicijskih odborov v celi državi. Ta odbor bo seveda lahko stopil v stike z opozicijskimi v parlamentu.

Pripombe k Farinaccijevemu proglasu
«Messaggero» je davi obsodil proglas Farinaccija na fašiste Italije, češ da je nepopustljiv, kar da najbolj izdaja besede proglasa: «Izven naše organizacije ne morejo biti fašisti, temveč le nasprotniki». Filofašistijski list se kaže vznemirjenega radi te «vojne napovedi vsem državljanom, ki niso v fašistovskih organizacijah, t. j. veliki množici prebivalstva brez izkaznice».

«Impero», glasilo skrajnih fašistov, izraža svoje zadoščenje nad tem proglasom.

Jugoslovenska vlada na delu

Komunike opozicije
ki nastopi v skupščini pod imenom «Blok narodnega sporazuma in seljačke ljudske demokracije» - Situacija popolnoma razčiščena

BEOGRAD, 25. (Izv.) V ministrskem predsedstvu so se vršile predpoldne živahne konference. Ministrski predsednik Pašić je predvsem konferiral s poslanikom dr. Smolčakom glede konfektora z Vatikana, nato pa z ministrom Krsto Miletičem. Guritičem in državnim podtajnikom dr. Wilderjem. Nadalje je konferiral ministrski predsednik s trgovskim ministrom glede rednega pristanišča in ureditve tamkajšnjih skladišč.

Pogajanja med jugoslovensko vlado in Madžarsko se razvijajo zelo povoljno. V bistvu so že rešena vsa vprašanja. Nadejajo se, da se pogajanja zaključijo v najkrajšem času.

Šefi opozicijskega bloka so imeli danes važno sejo, na kateri so sklenili resolucijo, ki zahteva, da se Radić izpusti iz zaporov, dr. Maček in tovariši pa iz internata, ker bi njihovo nadaljnje obdržanje pomenilo gaženje poslanske imunitete. Obenem je izdal opozicijski blok komunikacije, ki vsebuje predvsem štiri važne točke. V prvi točki protestira opozicijski blok proti nasiljem, ki jih je izvrševala vlada za časa volilne borbe. Druga točka pravi, da je opozicija dosegla pri volitvah večino glasov. Tretja točka pravi, da je vsaka kombinacija opozicije z radikali izključena. Kakor zatrjuje četrta točka komunikacije, bo nastopala opozicija v skupščini pod imenom «Blok narodnega sporazuma in seljačke ljudske demokracije».

Ta komunikacija opozicijskega bloka je izšla v političnih krogih veliko pozornost. Opaža se, da v komunikaciji ni nikjer povedano, na katerem skupnem programu se se sporazumele opozicijske skupine, ker je pač jasno, da dosedaj niso imele skupnega programa.

Splošno se lahko reče, da je na podlagi tega komunikacije situacija popolnoma razčiščena. Vlada ima svojih 163 poslancev medtem ko šteje opozicijski blok komaj 139 poslancev, kajti Nemci s 5, zemljoradniki s 5 in črnogorski federalisti s 3 mandati niso vključeni v opozicijskem bloku, ki bo nastopal v parlamentu pod imenom «Blok narodnega sporazuma in seljačke ljudske demokracije».

Zakonski načrti prosvetnega ministra

BEOGRAD, 25. Vlada je včeraj ves dan nadaljevala z zbiranjem in pripravljavanjem gradiva za otvoritev Narodne skupščine. Prosvetno ministrstvo je doslej izdelalo osnutke sledečih zakonskih načrtov: o ljudskih, meščanskih in srednjih šolah, o učiteljskih, o nižjih in srednjih strokovnih šolah, o univerzah, o glavnem prosvetnem svetu, o državnih arhivih, o državnih tiskarnah, o višji vzgojevališčih, o visokih trgovskih šolah, o avtorskem pravu, o gledališčih, o umetniških šolah, muzejih, kinematografih, o zaščiti umetnin, starin in spomenikov. Tudi ostala ministrstva intenzivno zbirajo tvarino za načrte novih zakonov.

Prihod romunske kraljice v Beograd

BEOGRAD, 25. Jutri ob 2. popoldne prispe v Beograd romunska kraljica Marija s spremstvom. Jugoslovenska kraljevska dvojica se ji pelje nasproti do Novoga Sada.

Italijanske informacije o novi medzavezniški konferenci v Londonu

RIM, 25. Agencija «Volta» javlja, da se bo najbrže o Veliki noči sestala v Londonu konferenca zunanjih ministrov zaveznih velevladi. V to svrhu so se že započeli razgovori med Parizom, Londonom in Rimom. Francoska in belgijska vlada stoji odločno na stališču, da se Nemčija ne sme pristopiti k pogajanjem glede razorožitve. Po verodostojnih vesteh bi bila Francija pripravljena, da se nemški delegati zaslisiijo v tem pogledu separatno, da se pa istočasno na noben način ne pristopijo k razgovorom, ki se bodo vršili med zavezniki z ozirom na vojaško kontrolo v Nemčiji in na izpraznitve koelske cone.

Anglija proti posredovanju

Društva narodov v grško-turškem sporu
PARIZ, 25. Včeraj se je turški poslanik v Parizu, Gevad beg, zglasil na Quayu d'Orsay, kjer je imel s Herriotom pogovor. Kakor znano, je Grčija prosila za posredovanje Društva narodov v grško-turškem sporu, ki je nastal vsled izгона patrijarha iz Carigrada. O prošnji atenske vlade bi moral svet Društva narodov razpravljati 9. marca, o priliki razprave turških manjšin v Grčiji in grških v Turčiji. Zdi se pa, da je angleška vlada nasprotna vsaki akciji Društva narodov v zadevi patrijarha, akciji, ki jo tudi Turčija odločno odklanja.

V francoskih uradnih krogih upajo, da se bo dosegel prijateljski sporazum med obema državama in da Grčija ne bo vsiljala pri svoji prošnji za posredovanje Društva narodov.

Za novo zblizanje med Nemčijo in zavezniki

Priprave za prihodnjo medzavezniško konferenco

PARIZ, 25. Glede medzavezniške konference, o kateri se je v zadnjem času v časopisju mnogo pisalo, še ni padla definitivna odločitev. Prvotno je bil določen za kraj konference Bruselj. Sedaj se zdi, da je neverjetno, da bi se konference vršila v Bruslju, ker bo pričetkom marca belgijski parlament razpuščen ter se bodo nove volitve vršile okoli 15. aprila. Ministrski predsednik Theunis je odločen, da bo takoj po razpustu parlamenta podal demisijsko.

Med vodilnimi politiki vesele Anglije, Francije in Italije bo najbrže proučena formula, po kateri bi bilo mogoče zblizanje z Nemčijo. Nemčija bo povabljena, da predloži zaveznikom svoje želje in priročbe, vendar pa najbrže ne bo oficijelno pripuščena k prvim pogajanjem. Verjetno je, da bodo zavezniki šele na tej konferenci sklepali o tem vprašanju ter šele nato pričeli s pregovori z Nemci. Konferenca zaveznikov zastopnikov bo, kakor se zdi, predpisala Nemčiji celo vrsto ukrepov, po katerih izvedbi se bo smatralo, da so vojaške določbe mirovne konference izpolnjene. Da se vsi ti ukrepi s strani Nemčije izvršijo, bo treba najmanj 12 mesecev čakati.

Branitelj izgnan iz sodne dvorane na procesu proti nemški čeki

BERLIN, 25. Na sodni obravnavi v Leipzigu proti nemški komunistični čeki je prišlo včeraj do hrupnih prizorov. Odvetnik Samter, eden izmed braniteljev tega procesa, je bil izgnan iz sodne dvorane in povelje so morali izvršiti štiri policaji. Incidenti med sodnim dvorom in branitelji so se začeli že ob začetku razprave. Odvetnik Samter je hotel dokazati, da se je izvrševal pritisk na obtožena. Szona s strani preiskovalnega sodnika in policije. Predsednik ni hotel dati zabeležiti protesta obrambe, češ da se bo o zadevi še govorilo, ko bodo zaslišani uradniški policije. Ko je pa Samter nadaljeval svoj nasilni obtožilni govor, mu je predsednik odzvel besedo. Samter je nastopil proti temu ukrepu, nakar je bila razprava prekinjena. Ko se je seja nadaljevala, se odvetniki niso povrnili v dvorano.

Tedaj je predsednik naznanil, da se bo razprava nadaljevala z branitelji ex offio, da se odvetniki ne povrnejo v teku 3 minut na svoja mesta. Odv. Samter je nato začel razgrajati, prišlo je do ostrega prerekanja med sodnim dvorom in branitelji, vsled česar je bila razprava ponovno prekinjena. Po 10 minutah se je sodni dvor povrnil v dvorano, kjer je predsednik pozval Samterja, da se odstrani iz dvorane. Po treh brezuspešnih pozivih je dal predsednik s silo odvesti vročevrnega odvetnika. Državni pravdnik je zahteval, da se imenuje ex offio 13 braniteljev.

Žalovanje v Stockholmu radi Brantingove smrti

STOCKHOLM, 25. Radi smrti ministrskega predsednika Brantinga je vse mesto v žalnih zastavah. Kralj in kraljica družina sta odposlala družini pokojnika sožalno brzojavko. Ravnotako je prejela Brantingova družina številne sožalne brzojavke vodilnih mož Evrope, med njimi od Herriota, Mac Donalda, Beneša, Himannsa, Roberta Cecila, Eberta itd. Državni zbor je imel danes žalno sejo. Pogreb se bo vršil najbrže v nedeljo. Društvo narodov bo odposlalo svoje zastopnike. Vsi listi objavljajo daljše nekrologe in tudi glasila nasprotnikov priznavajo velike vrline pokojnega Brantinga.

Sovjeti in Zedinjene države

Sedanjo ameriško politiko določili rusko-japonska pogodba in interesi ruskega trga

MOSKVA, 25. List «Izvestija» se bavi v uvodnem članku z novo politiko Zedinjenih držav, ki stremi po vzpostavitvi rednih odnosov s sovjetsko Rusijo. Naglašja, da so narekovali Zedinjenim državam to usmerjenost sklenitev rusko-japonske pogodbe in interesi, ki bi jih bila Amerika deležna na ruskem trgu. «Izvestija» pravi, da bi bila najpomembnejša pot za vzpostavitev rednih odnosov popolno priznanje Zveze sovjetskih socialističnih republik s strani Zedinjenih držav. Šele po tem aktu bi imele obe vladi posebne pogoje ter razpravljali o nerešenih vprašanjih, ki se tičejo obeh držav.

Nova kampanja Amerike

radi evropskih dolgov

LONDON, 25. V New-Yorku je Herstov tisk započel novo gonjo proti kreditnim akcijam pokojnega predsednika Združenih držav Wilsona, kateremu se očita, da je brez pooblastitve kongresa po premirju posodil Evropi nad 1 in pol milijardo dolarjev in to posebno Franciji in Angliji, kjer je pričakoval, da bo dobil podporo v svoji politiki Društva narodov. Uradno je to dejstvo ugotovil senat že leta 1921.

Načelnik bolgarske komunistične čke

padel v roke policije

DUNAJ, 25. Policija je prišla načelnika bolgarske komunistične čke. Gre za mladega, tridesetletnega brzojavnega uradnika, po imenu Nikolaj Jeleskov. Po Bolgariji je navadno potoval pod tujim imenom ter se pri tem posluževal ponarejenih listin, ki so mu bile zaplenjene. Po informacijah iz Sotije je Jeleskov nadziral teroriste, ki so jih inozemski zaupniki pošiljali na Bolgarsko s posebnimi nalogi. Na podlagi njegovih izpovedi in tudi na podlagi najdenih dokumentov so mogla bolgarska oblastva izvršiti več aretacij, katerim se pripisuje velika važnost: menijo, da bo sedaj mogoče razkrinkati vso komunistično organizacijo.

Nemški nacionalisti in Avstrija

PARIZ, 25. Poročila o velikih nacionalističnih demonstracijah v Magdeburgu, katerim so se pridružili na ostenativnem način nekateri avstrijski delegatje, so izzvala v francoskih političnih krogih zelo neugoden vtis. Avstrijski delegati so pri teh demonstracijah manifestirali za priklonitev Avstrije k Nemčiji. Te demonstracije so zelo nepovoljne avstrijski vladi, ki sedaj odklanja zanje vsako odgovornost. Veliko nezadovoljstvo je opazati v francoskih političnih krogih tudi nad postopanjem nemških levčarskih strank, ki se pridružujejo velenemski aspiracijam.

50-letnica francoske republike

PARIZ, 25. O priliki 50-letnice francoske ustave je imel predsednik De Selves v senatu govor, v katerem je proslavljaj 50-letnico obstoja francoskega senata. Bilo je 25. februarja 1875, ko je narodna skupščina odobrila ustavni člen, ki določa ustanovitev francoske republike. Republikanska ustava je bila odobrena s 425 glasovi proti 254.

Naklonjenost Anglije napram Italiji

v vprašanju dolgov

LONDON, 25. V poslanski zbornici je vprašal nek poslanec finančnega ministra, če je naznanila italijanska vlada ovire, ki ji ne dopuščajo, da bi že sedaj vstopila v pregovore glede vprašanja dolgov. Minister državnega zaklada Churchill mu je odgovoril: Smatram, da se mora dati Italiji prilika, da več časa vsestransko proučuje vprašanje dolgov; še le potem naj nam objavi tozadevne predloge.

Regentstvo v Angliji

LONDON, 25. Ker odpotuje angleški kralj po nasvetu zdravnikov po okrevanju na pomorsko potovanje po južni Evropi, bo za časa njegove odsotnosti sestavljena posebna kraljeva komisija, ki bo izvrševala kraljevske posle. Komisija bo obstojala najbrž iz lordkancelarja Caveja, ministrskega predsednika Baldvina in lorda Curzona. Sestava kraljeve komisije je potrebna v smislu ustave, ker za časa kraljeve odsotnosti tudi princ Wales in vojvoda York ne bosta navzoča v Angliji.

Splošna volilna pravica na Japonskem

TOKIO, 25. Japonska vlada je predložila parlamentu zakonski načrt o uvedbi splošne volilne pravice, po kateri bi imelo nad 10 milijonov oseb volilno pravico. Volilno pravico dobe moški v starosti nad 25 let, razven glavarjev plemenitaških rodbin, aktivnih oficirjev armade in mornarice, vladnih uradnikov, slaboumnih in insoventnih ljudi, ki prejemajo javne in privatne podpore. Splošna volilna pravica ni priznana dalje onim osebam, ki so prestale skupno že šest let zapora. Pasivno volilno pravico dobe vsi moški nad 30 let z malimi izjemami.

Skrajšana zveza z Beogradom

BEOGRAD, 25. Od 1. julija tega leta dalje ne bodo vozili brzi vlaki na progi Beograd-Zagreb preko Indije, ampak dobe posebno progo. S tem se bo skrajšal vozni čas za pol ure. Hkrati se uvede s tem dnem nov vozni red.

Čaruga bo danes obešen

BEOGRAD, 25. (Izv.) Smrtna obsodba razbojnika Čaruge in njegovega pajdaša Pavla Prpića, ki jo je izrekel zagrebški stol sedmorice, je potrjena in se proglasi jutri v četrtek ob 10. dopoldne v veliki dvorani sudbenega stola. Oba zločinca bosta obešena jutri ob 6. zvečer na dvorišču sodišča. Ta vest je izzvala veliko senzacijo. Ker je postal velik low za vstopnice, jih bo sodišče izdalo le v omejenem številu.

Spremembe v vodstvu praške policije

PRAGA, 25. «Čeh», glasilo desnega krila ljudske stranke javlja, da je praški policijski prefekt Bienert dne 16. t. m. nastopil trimesečni dopust, s katerega se baje ne bo več vrnil na svoje mesto. List meni, da je Bienert ob priliki zadnjih komunističnih demonstracij preostro nastopil.

Nadaljni izgoni Grkov iz Turčije

ATENE, 25. Turška vlada je označila 2. marc kot zadnji rok za odpotovanje vseh grških državljanov, vstevši cerkvene dostojanstvenike, ki se morajo izseliti na podlagi dogovorov glede izmenjave. V grških političnih krogih je nastalo radi tega veliko razburjenje, ker je Turčija svoječasno obljubila, da cerkvenih dostojanstvenikov ne bo izganjala. Spor med Grčijo in Turčijo, ki se je bil vsled intervencije zapadnih velešil že ublažil, se radi te nove turške nepopustljivosti vnovič poostreje.

Nesporazumljenje v turški vladi

Vladna kriza na obzorju?

PARIZ, 25. Po vesteh iz Carigrada je izmet pasa imel dolg pogovor z Mustafa Kemalom pašo, ki se je sinoti povrnil v Angoro. Odnosaji med izmetom pašo in predsednikom republike so zelo napeti, ker so prišla na dan globoka nesporazumljenja med obema in ni izključeno, da bo izmet paša še danes podal ostavko celokupne vlade.

Revolucija v Kurdistanu

Turška vlada proglasila prekli sod v nekatereh vilajetih

CARIGRAD, 25. Ministrski predsednik Fedhi Bey je sporočil narodni skupščini, da je vlada radi izbruha uporov v vilajetu Argani sklenila proglasiti prekli sod v več vilajetih. Listi razpravljajo na dolgo o revoluciji v Kurdistanu ter zatrjujejo, da je tesko ugotoviti vzroke te revolucije. Pravijo, da je voditelj uporniškega gibanja šejk Said izbral versko propagando za širjenje ljudstva k uporui proti sedanjim vladni ter dostavljajo, da zasleduje šejk Said ustanovitev kurdske vlade, kateri naj bi načeloval kalif.

ANGORA, 25. Anatolska agencija objavlja sledeče poročilo: Izrabljajoč versko prepričanje prebivalstva je šejk Said organiziral v pokrajini Guenge Polo in El Azziz ljudsko vstajo. Turška vlada je ukrenila potrebne korake, da vzpostavi mir ter je proglasila v imenovanih pokrajinah obsedno stanje. Na zborovanju, ki ga je priredila ljudska stranka, so bili ti energični vladni ukrepi enoglasno odobreni.

Železniški dogovor

OLOMUC, 25. Na pogajanjih za ureditev železniskega prometa med Čehoslovako in Poljsko je prišlo do sporazuma, tako da se bosta danes sestali obe komisiji na plenarni seji. Predsednik poljske delegacije, sekcijski načelnik Podliewitz, se je danes povrnil iz Varšave.

Bivši kitajski cesar zbežal na Japonsko

PEKING, 25. Cesar Manciū je zopet zbežal v veliko presenečenje svojih prijateljev. Zdi se, da se nahaja na Japonskem in se namerava v kratkem podati v inozemstvo pod japonskim pokroviteljstvom. Spremljali ga bosta njegova prva in druga žena. V zadnjih dneh so kitajski listi pod vplivom boljševidov huda napadali cesarja Manciūja ter zatrjevali, da se je mogoče rešiti cesarja edino s tem, da se ga ubije. Cesarska družina je bila radi tega vznemirjena, vsled česar se je cesar odločil za ta korak.

Vznemirljivo število samomorov na Dunaju

18-letni gimnazijec se ustrelil

DUNAJ, 25. Branje Nietzschejevega «Zaratustra» je poglano k samomoru 18-letnega mladeniča Helmuta Beierleja, ki so ga smatrali za najboljšega dijak gimnazije Theresianum. Beierle se je umoril včeraj v svoji sobi s strelom iz revolverja; njegovi starši, ki so prihiteli v sobo, so našli na mizi Nietzschejevo knjigo, odprto na strani, ki govori o samomoru. Znamenja s svinčnikom dokazujejo, da je mladi samomorilec pozorno študiral omenjeno mesto. Izredno nadarjen je Beierle dovršil v štirih letih šest tečajev in je bil nad vse priljubljen pri vseh profesorjih: v oči pa je padel njegov zaprti značaj in z ozirom na njegovo mladost preterano nazarjenje o življenju. Pred dnevi je moral leči radi influence, pa je hotel izkoristiti ta čas z branjem filozofičnih razprav.

Ta samomor je napravil med dunajskim prebivalstvom globok vtis tudi radi tega, ker ni edini v zadnjih 24 urah; pet oseb si je vzelo življenje v tem kratkem času, trem drugim se ta namera ni posrečila in so ostale težko ranjene pri življenju. Razen tega je izvršil v Grazu samomor neki bančni ravnatelj radi družinskih razmer, dva dunajska delavca sta se istotam ho-

lela umoriti radi brezposelnosti. Listi se po pravici vprašujejo, če razsaja v resnici v Avstriji epidemija samomorov, ter ugotavljajo, da ni še izginila med mladimi ljudmi preziranje smrti, ki ga je vcepila človeštvu pred par leti vojna.

Odstop romunskega zunanega ministra BUDIMPEŠTA, 25. «Az Est» javlja iz Bukarešte: Zunanji minister Duca je včeraj odstopil. Vzrok njegovega odstopa je iskati v sporu, ki je nastal med zunanjim in finančnim ministrom Bratianom.

Slavistika v Ameriki

Pred svetovno vojno je bilo znanstveno proučevanje Slovanstva sistematično organizirano le v Rusiji, Avstriji, Nemčiji. Manjše predvojne slovanske države so zastajale na polju slavistike za Avstrijo in Nemčijo. Največji slavisti preteklega stoletja so delovali na avstrijskih vseučiliščih, v prvi vrsti na Dunaju. Rusko-francoska zveza je seveda imela za posledico, da so tudi Francozi posvečali precej pažnje Slovanstvu, toda francoska znanstvena slavistika je daleč zaostajala po svojem obsegu za tem, kar so napravili na tem polju Nemci s svojimi številnimi vseučiliškimi stolici za slovansko filologijo in druge s slavistiko združene vede. Več najzanežnejših stolic za slavistiko pa je bilo zasidranih po slovanskih učeništvih. Njihovo delo je šlo v prid nemškemu znanstvu, ker je bilo vse njihovo proizvajanje pisano navadno le v nemškem jeziku in njihovi proizvodi so se objavljali po gromni večini v nemških revijah. Med slovanskimi učenjaki, ki so pomagali na ta način povzdigniti nemško slavistiko na ono stopnjo prvenstva, naj omenimo le dva največja: Miklošiča in Jagića.

Drugi narodi niso mogli biti deležni podobnega sodelovanja slovanskih učenjakov in zato je naravno, da se slavistika pri njih ni mogla povzdigniti na isto stopnjo kakor pri Nemcih. Na drugi strani na je bil pred vojno tudi politični položaj Slovanstva tak, da ni silil velikih zapadnoevropskih narodov k posebnemu zanimanju za slovanske stvari in slovanska vprašanja. Razen Rusov in enega dela Jugoslovancev so bili vsi Slovani podjarmljeni in s tem potisnjeni v ozadje. Izid evropske vojne je za žalostni položaj korenito spremenil. Tri nove slovanske države so vstale iz vojnih razvalin: Jugoslavija, Čehoslovaka in Poljska, tako da ima danes vsako večje slovansko pleme tudi svojo državo. Politični ugled Slovanstva se je povzdignil na višino, ki je ni nikdar prej zavzemal, in posledica tega političnega preporoda je tudi nenavadno veliko zanimanje za Slovanstvo, katero zanimanje je objelo tudi one narode, katerim smo bili Slovani prej povsem tuji. Takoj po vojni se je ustanovil v Parizu poseben slovanski zavod (Institut d'études slaves), v Italiji se je otvoril znanstveni «Istituto per l'Europa Orientale», na Angliškem so se ustanovile vseučiliške stolice za slavistične vede. Omenjeni val zanimanja za Slovanstvo se pa ni ustavil pri evropskih narodih, temveč je zajelo tudi Zedinjene države.

Kar se tiče Amerike, se je zanimanje za Slovanstvo začelo širiti v tej veliki republiki že med zadnjo vojno po zaslugi tamkajšnjih slovanskih izseljencev, še bolj pa morda po zaslugi onih avstrijskih beguncev, ki so vodili ob času vojne slovansko propagando. Med največje propagatorje slovanske stvari v Ameriki spada brez dvoma sedanjí predsednik čehoslovanske republike Masaryk. Toda medvojna slovanska propaganda v Ameriki je bila v prvi vrsti politične narave, vsaj v mnogo večji meri nego znanstvenega značaja. To je naravno, saj so bile politične potrebe Slovanstva tedaj najnujnejše, ker je bilo treba prepričati zavezniške vlade, v prvi vrsti pa vlado Zedinjenih držav o upravičenosti težnj slovanških narodov po popolnem političnem osvobodjenju. Začetkov znanstvenega proučevanja Slovanstva v Ameriki ne moremo potemtakem iskati v oni skozinsko politični medvojni dobi. Oddaljenost novega sveta od domovine Slovanstva je tudi zadosten razlog, da ne bomo našli začetkov prave sistematične slavistike v Ameriki niti v prvih povojnih letih, temveč šele v zadnjih letih, da celo v zadnjih mesecih povojne dobe. Novo pobudo za gojitev slavistike v Zedinjenih državah je dala «American Historical Association» (Ameriško zgodovinsko društvo), ki je imelo pred par meseci svoje zborovanje v Richmondu. Ena seja zborovanja je bila posvečena izključno slavistiki. Med ameriški učenjaki je posebno naglasil potrebo obsežnega in intenzivnejšega proučevanja Slovanstva profesor harvardskega vseučilišča Archibald Cary Coolidge. Priporočal je tesno sodelovanje z Angleži na polju slavistike.

Kakor že omenjeno, nadkriljujejo Angleži znatno Amerikance glede organizacije slavističnih ved, o čemer priča tudi njihova «Slavonic Review» (Slovanska revija). Ta angleška revija prinaša tudi pripevke ameriških slavistov, a v isti številki preteklega decembra je objavljen zgoraj omenjeni govor prof. Coolidgeja na zborovanju ameriškega zgodovinskega društva. Za propagiranje slavistike v Ameriki si je stekel velike zasluge tudi znani prijatelj Slovanov Seton Watson, ki se je pridružil izjavam prof. Coolidgeja na naglašajoč, da se mora razvijati proučevanje slovanskih plemen v treh smereh: izdajati se morajo knjige in časopisi, na vseučiliščih naj se ustanovijo oddelki za slavistiko in nabavijo naj se uredstva za podpiranje znanstvenega raziskovanja. V istem smislu je govoril končno tudi profesor na vseučilišču v Missouriji Robert J. Kerner, ki si že več časa z uspehom prizadeva, da bi razširil in poglobil slavistiko v Ameriki in je zdal že več znanstvenih del iz te stroke.

Kakor razvidno iz zadnje številke omenjene «Slavonic Review», se je začelo sodelovanje med Angleži in Amerikanci na polju slavistike tudi že praktično uveljavljati: poleg dosedanjih izdajateljev revije (Bernard Pares, R. W. Seton-Watson in Harold Williams) so omenjeni na platnicah

Škof Strossmayer duhovščini

Leta 1877. je izšel v «Glasniku dijakovske biskupije» krasen članek o duhovščini iz peresa velikega narodnega preporoditelja, škofa dr. Josipa Strossmayerja. Članek je obsežen. Zato moremo posneti mi le nekoliko glavnih misli. Duhovščina, ako je dobra in krepostna, je dar božji. Če pa je nevedna, je največja kazen božja. Bodimo narodu svojemu, kar moramo biti že po svojem imenu (sacerdos): dar božji. Duhovnik greši proti svojemu poklicu, če neprijazno ali odurno sprejema ljudstvo... Ne varajmo se: to ni duh Jezusov! Nikjer ne nahajam v sv. evangeliju, da bi bil Jezus neprijazen ali odurno sprejemal ljudstvo. «Illi nos semper debitor sumus!» Njegovi smo in vedno dolžniki in slugi... Ali ni na nas, ki smo bolj uglasjeni in bolj izobraženi, da s blagim načinom svojim popravljamo in gladiamo?

Dobro je naše ljudstvo, bratje. Meni je ljubša njegova priprostost, pod katero se očituje dobra in plemenita duša njegova, nego tuja uglasjenost, pod katero se večkrat skriva hinavščina. Duhovnik mora s posebno ljubeznijo ljubiti svoj lastni narod! Tistemu, ki bi se hvalil, da Boga ljubi, a preziral bližnjega, bi mogli reči: Lažeš, da Boga ljubiš! Jaz smatram sliko pravega duhovnika za najlepšo sliko tega sveta. Obenem pa je tudi resnica, da ni nič bolj odvratnega, nego je duhovnik, ki živi samo za premoženje in posvetne dobičke.

Ne sejejno nikar, bratje, razdora in mržnje med svojimi brati, kajti kdor namena seje mržnje med svojimi brati, je podoben tistemu, o katerem pravi sv. evangelij, da se je v noči, ko so poljedelci zaspali, tajno podkral na njivo ter sejal plevel med čisto pšenico. Ne odvijujemo se torej svojim bratom, marveč vedimo, da nam resnica, ki jo javno izpovedujemo, nalaga, da ne razdvajamo in razdevamo tistega, kar sta zgradila Bog in narava ter združila in poklicala v višji namen. Ne poslušajmo nikdar tistih, ki bi hoteli na katerikoli način razdvajati, ker so očividno naši sovražniki. Tiste grde reke, ki jih je izumil sam pekel, da bi sejal med nami odurnost in mržnjo, iztrebimo za vedno iz srca in duše naše. Nikdar naj ne bode v ustih naših!

Edinstvo, sloge in ljubav našega naroda ni je bila in ni je tudi sedaj — tako zaključuje nesmrtni biskup Strossmayer — edina in največja želja na tem svetu. Jaz sem za edinstvo, za sloge in ljubav, za katere sem pripravljen žrtvovati tudi življenje svoje. Narod naš je siromašen, tepejo ga težke nevolje, ali vsemu se ho moško odpomoči, ako pridemo do sloge in ljubavi, ako pridemo do edinstva. In ko se mi bo ločiti od tega sveta, bo moja zadnja molitev za edinstvo naroda mojega... Vse-mo-go-či ve-čaj Bog, usmili se mojega dobrega naroda in usmili ga...

Naj čitajo tudi gospodje, ki se zbira-jo okoli «Malega lista». Naj razmišljajo o svojem dosedanjem postopanju! Govori jim najzornější cerkveni knez in največji dobrotnik svojega naroda z najplemetnejšo ljubeznijo v srcu do človeštva, a posebno še do svojih krvnih bratov!

IMPERIALIZEM

Neki list iz Trsta še vedno trobi svojo večno pesem o nacionalizmu in ga pro- glaša kot nekaj zločinskega, kot hudičevsko delo. Pri tem pa še niti enkrat ni razložil svojim bralcem, kaj je sploh nacionalizem. Vsa dejanja, izvršena v moderni politiki, bilo v tej ali oni državi, presoja s stališča narodne zagrizenosti ali takojmenovanega šovinizma. To je velik greh, greh radi tega, ker pobija čustvo, ki je last slehnega človeka, ki se zaveda, da je rojen od matere. Proglasiš nacionalizem, mater vsega napredka in strem- ljenja po napredku, gonilo pero slehnega naroda, za nekaj zločinskih stvari, se pravi negirati svoj «jaz». Vem dobro, da se gospod, ki je proglasil nacionalizem za hudičevsko delo, dobro zaveda, kaj se to pravi, in baš radi tega je to tem slabše in nizkotnejše. Kajti mi človeka danes, ki bi negiral narod ali kakor ga nekateri imenujejo «nacija». V svrhu mešanja poj- mov in držanja bralcev v temi napada na- cionalizem samo oni, ki se zaveda, da ima pred seboj ljudi, ki ga ne razumejo. In to se pravi ribariti v kalnem.

Kaj je narod? Narod je skupina ljudi, ki govori isti jezik, ima isto kulturo in zgodovino. V življenju jih vežejo enaki običaji in enako duševno razpoloženje: na kratko njih narodni značaj. In kaj je nacionalizem? To je zavest poedinca, da pripada h gotovi skupini ljudi, ki govorijo enak jezik in imajo iste poteze značaja. Nacionalizem je duševni pojav, živ z dušo in z njo umre. Kadar umre nacionalizem, umre značaj in z njim človek. Nacionalizem je notranje življenje, življenje duše poedinca kakor tudi sku- pine ljudi — naroda.

Oni, ki so si postavili za nalogo po- bi- jati nacionalizem, pozabljajo, da vsako čustvo ima svoje faze, in tako tudi na- cionalizem. Zmerni nacionalizem, kateri ne hrepeni nikdar po zaslužjenju drugih, ampak — ravno nasprotno — je spravil- jen in spoštuje druge. Narodna mladenost je v dušah takih ljudi, ki sploh niso ljubci, ampak stroji kačiti taki ljudje, ki so mladeni na

kot ameriški otrodniki: Samuel N. Harper, Robert J. Kerner in Robert H. Lord. Tako je upati, da se bo poznavanje Slovanstva širilo v bodoče tudi v Ameriki in uspešno. Zeleni bi bilo, da bi k uspehu ameriške slavistike v obliki meri pripomeli tudi ameriški Slovani.

DNEVNE VESTI

pram svojemu «jaz», taki so danes to- jutri drugo, kakor jim pač bolje nese. Tretja skupina so nacionalisti-šovinisti, kateri sploh ne vidijo drugega kot svoj narod. Svetujem onim, ki proglašajo na- cionalizem za hudičevsko delo, naj te po- bi- jajo in jaz jim bom tudi pomagal. Kajti to je nekaj nasilnega in nemoralnega. Baš ob to najraje čustvo se zaganjajo neka- teri ljudje in ga proglašajo za nacionali- zem, ki je ime za zmerno gojitev narod- noga čustva. Prej razjuniti pojne, potem jih kritizirati, to se pravi vzgajati.

Kar je pa najbolj čudno, je to, da se ho- te ali nehoče navadno zamenjava pojma nacionalizma z imperijalizmom. Sicer šovinistični nacionalizem in imperijalizem si nista baš tako narazen, ampak korakata oba v isti vrsti, v službi kapitalizma.

Imperijalizem — želja po zavladanju, če- teba tudi z oboroženo silo in najesmar- nejšimi spletkami, to je pravo hudičevsko delo, katerega je poglavo v žrela topov in na ostrine bodal mlajšine in mlajšine ljudi v zadnji svetovni vojni. Kaj je «Drang nach Osten», Most do Adrije, ako ne težnja gospodarskega imperijalizma Nem- cev? Ali tudi imperijalizem ima svojo dvojno lice. Na eni strani imperijalizem na- zunaj, to je ona težnja po osvojevanju tuje zemlje, a drugi je duševni imperija- lizem, težnja po duševnem osvojevanju mase v notranjosti države, to se posebno zrcali v boju zoper narodne manjšine.

Oglejmo si vsakega posebej. Imperija- lizem na zunaj je težnja enega naroda ali države po zavojevanju tuje zemlje. Pri tem imajo glavno besedo gospodarski momenti. Najjanejši dokaz za to sta nam pred- vojna Nemčija in Anglija.

Ti dve državi, oziroma naroda, sta po- lagala največjo pažnjo gospodarskemu razvoju. Ogromni gospodarski razvoj je prinesel tudi veliko konkurenco. To se je posebno opazilo na ozemljih, kjer so se srečali produkti Nemčije in Anglije. Da se izbiže tekmaja, je bilo treba gledati na to, da se čim ceneje producira in čim ceneje nabavljajo surovine. Odtod vsa koloni- jalna politika vosem. Ta neizprosni boj kapitalizma, uničevanje zakonov in naj- primitivnejših človeških pravic ni nič drugega, nego boj za nadvlado. A pred- vsem izvira to le iz gospodarskih mo- mentov in ne toliko iz gola nacionali- zma. V imperijalistične svrhe — to je čisto jasno — se izrablja tudi nacionali- zem, a ta ne v svoji zmerni obliki, ampak vedno le v ekstremih, to je v šovinizmu. Kajti zmerni nacionalizem in imperija- lizem sta si v laseh, ravno radi tega, ker zmernost hoče živeti in pušča druge, da žive. In kot tak ne more nikdar služiti imperijalizmu. Jasna priča o tem so nam narodni boji v Indiji pod vodstvom Gan- dija in rdeči nacionalizem v Rusiji.

Da imperijalizem izrablja šovinistični nacionalizem v svoje svrhe, to vidimo lahko tudi v vsakdanji politiki prameznih držav. Imperijalizem kot najnovejša faza kapitalizma se vedno poslužuje narodnosti v svrhu dosege svojih ciljev. Pri izbiri je pa vedno dokaj previden, kajti tu so mu dobrodošli samo šovinisti s svojim krič- njem in intrigami. Ko le-ti izpelje svoje, takrat zaročni imperijalizem spet pod krinko nacionalizma in klanje se pojavi. To nam kaže umor v Sarajevu, ki se je izvršil na oni znani poti do Soluna, ki ji je bil cilj osvojitve Balkana. Tu nam je tudi jasna priča, da je zmerni naciona- lizem jati od vsega, kajti baš naravna za- vest in narodni ponos sta razbija nemški imperijalizem. Zmernež prenaša žrtve, šovinist in mlačež nikdar.

Druga točka — takojmenovani notranji ali duševni imperijalizem — je pojav sam zase in sicer v vrstah skrajnega naciona- lizma. Ta pojav je postal po vojni, po- sebnost jasn. Priključitev narodnih manj- šin k «narodnim» državam je vzbudila v dušah skrajnega nacionalizma željo po potujevanju manjšin. Ne glede na sred- stva, s katerimi se hoče to doseči, je ta težnja protinaravna in kot taka zločimska. Kajti ubiti poedinca telesno je zločin, a še večji zločin je ubiti dušo in pustiti golo telo. Tak človek postane blago, ki noče priznati, da ga je rodila mati.

Imperijalizem je na vseh svojih stopnjah nemoralen in nasilen. Tudi politični im- perijalizem, ki je težnja za nadvlado po- sameznih strank, je nemoralen in nizko- ten, kadar operira s sredstvi, ki ne odgo- varjajo človeškemu poštenju in taktu, po- sebnost pa s kvantami in zahrbitimi in- trigami.

Imperijalizem, naj prihaja od koderkoli, je nizkoten, hudičevsko delo. A naciona- lizem je božje delo, kajti Bog nam je dal narod in s tem ukazal ga ljubiti. In tudi tretja internacionala bo narodna ali pa je sploh ne bo. Z narodnostjo se ne igra. Najprej se moramo prepričati o njeni vrednosti, ako ji hočemo biti pravilni. Kdor se ni prepričan o vrednosti nacio- nalizma, trpi na politični kratkovidnosti.

Emmyn.

Kaj je s slovanstvom dramatično prireditvam?

Ni dolgo od tega, ko je tržaški prefekt izdal ukaz, s katerim je kratkoma prepovedal vsako slovensko dramatično prireditev. Vsed po- sredovanja našega poslanca dr. Wilana je mo- ral sicer preklicati svojo neutemeljeno in ne- smiselno odredbo. V praksi pa je ostalo po- starem. Zeleni bi vedeti, kdo pravzaprav izda takšno dovoljenje. Kajti tisto večno romanje

dan za dnem na kvesturo in na podprefek- turo se preseda najbolj potrpežljivemu držav- ljani. Da bi tam vsaj izvedel, kdo zadržuje dovoljenje. Nikdar ne izve za vzrok, ali vsaj ne za pravi vzrok, kajti tega največkrat sploh ni, zakaj je predstava prepovedana. Vsi se uklicajo na višjo oblast in na neke odredbe. Potrebno bi bilo, da se te odredbe, ki se ti- čajo društev, če so bile sploh izdane, tudi ob- javijo. Tako slepomnenje škoduje le ugledu oblasti same. Omeniti hočemo napovedi izum na tem polju. Društvo je dobilo dovoljenje od oblasti za prireditev. Tekst igre je bil cenzu- riran in vidiran od pristojne oblasti. Torej glej ga spakal Karabinirski maršal ne prizna tega viza, ker ga je izdal generalni civilni ko- misariat, in ne prefektural! Kar je bilo pred tremi leti dovoljeno, je pač danes lahko za državo in za javno varnost nevarno!

Sicer so na prefekturi sami nekoliko bolj širokoprstni kakor omenjeni karabinirski mar- šal. Po njihovem mnenju so omenjene cenzure vsekakor še veljavne, pač pa bi znale biti neveljavne po desetih letih.

— f Svedski ministri predsednik Bran- ting. Včeraj smo poročali med brzojavnimi vestmi, da je umrl ministri predsednik Branting. Hjalmar Branting je bil ena naj- markantnejših oseb sodobne druge inter- nacionale. Dasi vodja razmeroma majhne stranke, svedske socialne demokracije, je užival mednarodno sloves in igral vazo vlogo tudi v veliki evropski politiki. Med svetovno vojno je bil eden onih redkih skandinavskih politikov, ki se ni dal za- vesti po silovitem valu nemške propagan- de, ampak se je takoj odločno postavil na stran antante. Njegova zasluga je, da je znana od Nemcev aranzirana stockholm- ska socialistična konferenca končala s takim fijasom za centralne sile.

Branting je bil rojen l. 1860. Po končanih študijah se je posvetil novinarstvu in poli- tiki in postal kmalu vodja svedskih socia- listov. Od l. 1897. je bil neprestano član parlamenta, med vojno finančni minister, l. 1920. par mesecev in od oktobra 1921. naprej pa ministri predsednik. Odstopil je pred par meseci radi bolezní, ki ji je zdel podlegel.

— Pevsko društvo «Ljubljanski Zvon» v Ljubljani praznuje letos dvajsetletnico svojega obstoja. Poleg koncertov, ki jih namerava prire- diti v proslavo tega jubileja, se je odločilo iz- dajati mesečno revijo za zborovsko glasbo «Zbori», ki bo prinašala na leto 12 zvezkov novih, še neobjavljenih ženskih, moških in me- šanih zborov. Letna naročnina znaša za Italijo 10 lir, ki jo je treba plačati naprej. Revija se naroča pri navedenem pevskem društvu v Ljubljani; lahko posreduje naročbo pa tudi Pevsko in glasbeno društvo v Gorici, ako se mu obenem z naročilom pošlje znesek 10 lir. Prva številka izide še letom tega meseca.

Društvena vesti

Slov. akad. fer. dr. «Balkan». Danes, ob 20.30 redni sestanek pri Sv. Ivanu. Ob 18. uri odzborova seja v navadnih prostorih. Potrebna je navzočnost vseh odbornikov. Predsednik.

Zadnja uprizoritev «Madame Bonivard». V nedeljo, 1. marca, uprizori «Citralina» pri Sv. Jakobu zadnjič v tej sezoni velezabavno ko- medijo «Madame Bonivard». Igro režira g. Marij Sila. Igrajo povčni igralci bivšega tr- žaškega gledališča. Tako je glavna uloga v ro- kah g. Marija Sile, naslovno ulogo pa igra g. Silova. V ostalih večjih vlogah igrajo še g. Terčič, dalje znani naš komik in g. Gvardjan- čič, v ženskih vlogah pa gđici Stepančičeva in Pregarčeva. — Tako bo vstrečno vsem, ki se hočejo še enkrat od srca nasmejati.

Pevsko društvo «Lirija» v Trstu. Sklicujem nocoj za 9. uro odborovo sejo. — Predsednik. — Mladinsko društvo «Sparta» priredi pod okriljem Solskega društva dne 1. in 8. marca t. l. dve otroški prireditvi v dvorani g. Pon- gračiča (je Subietia) pri Sv. Ani.

Na sporedu so Kibičičevi «Skratki», «Cudo- delna srajca» istega pisatelja in kuplet iz Mil- tinskega pravljice igre «Mogočni prstan» Kuža-Muca uglasben od Viktorja Parme.

Raztrgani škrti hodijo na nočne obiske h krojaču Juriju, da si zasijejo, kar so tekem dneva raztrgali. Nesreča hoče, da jih krojač zaloti in ujame enega, ki ga obdrži za vajenca. Ker grozno trpi, se ga kralj škrtov usmili in ga zamenja s škrtom iz cunj. Igra je skoz in skoz vesla.

V «Čudodelni srajci» vidimo umirajočega kalifa, ki išče leka zoper smrt. Učeni selim mu razodene skrivnost, da oziravi, ako obče- srajco najprej človeka na zemlji. Kalif išče srečo v bogastvu in v moči, a ne je najde. Stopi preden mali navni pastirček Omar, ki je srečen, neizmerno srečen na svojih plani- nah, gori visoko blizu Alaha. Hočejo mu vzeti srajco, a kalif anora umreti, ker Omar srajca — nima.

Ta igra je prepletena z globoko modrostjo in z nauki, ki jih pa poslušalec sprejema ne vede.

Kako srčkana sta muca Liza in kuža Zve- stni, se bo prepričal vsakdo, kdor pride v ne- deljo k Sv. Ani. Predstava se prične točno ob 5. uri, in ne kot je bilo prvotno javljeno ob 8.

Predstava je sicer otroška, a če se je ude- leže odrasli, jim ne bo žal; zato velja l. prire- ditev, t. j. 1. marca predvsem odraslim.

Del dobička je namenjen Solskemu društvu. — Golija: «Peterčevsko poseljenje sanje». Sicer je to božična pravljica, v štirih dejanjih, a ni bilo vsled raznih okoliščin mogoče nuditi našim mladičom za božič te res lepe igre. Vse- eno pa bo otrokom in odraslim v zadoščenje, ako si ogledajo to božično igro sedaj, ko plo- vemo že proti veliki noči, ker je igra tako sestavljena, da očara gledalca vsakokrat, ko jo vidi.

Bolnemu Peterčku objubi mrtva mamica, da ga popelje v raj sanj: Tu sem Peterček.

Ti ubogo, bolno dete moje revček moj, kako si zapuščen! Čakaj, angeljski ti zbor zapoje in zaziba te v nebeški sen. Najbolj lepe sanje, najbolj zlato, kar jih je, izprosim ti nocoj! In držala je mamica objubo. Najlepše sanje, najbolj zlato bomo zrlí s Peterčkom v globoki podzemski jami kralja Matjaža. A ko se bomo teh nazrli: Potem naprej! Veš, naš gozd slavi nocoj svetonočni praznik svoj! Kot gorjanski čarodej manjkati ne smem, seveda. A na praznik, ki ga naša srečna bo slavlila sredi, si povabljati tudi ti.

Tako oznaní čarovnik Grča drugi del sanj, ki po svoji bujni fantaziji in ljubkih prizorih s Patkei in živalmi, prav nič ne zaostaja za krasoto dejanja v Matjaševem lramu.

A dosanja Peterček svoje sanje, tam, kjer nimajo več konca, kjer sanja naša duša večni raj in uživa večno lepoto.

Omenjeno bedi, da je uglasbil pevske točke društveni član g. H. S. in da zasvira izbrana fanfara, glasbene točke, ki jih zahteva četrti slika.

Med odmori svira mandolinistični zbor M. D. P. — Trst. Igra se vrši 8. marca, začetele ob 20. v dvorani D. K. D. pri Sv. Jakobu.

— Seja športnega združenja. Danes ob do- ločeni uri se vrši seja športnega združenja in navadnih prostorih. Tajnik.

— S. D. «Adria». Sv. Ivan vabi vse članice in člani na sestanko, ki se bo vršil v nedeljo, 1. marca točno ob 11. pred poldn.

Vabljeni so tudi one gospodice, in oni go- spodje, ki imajo veselje do katerisibodi panogo sporta. Sklicatelj.

Iz tržaškega življenja

— Pogreb pomorščakega gasilca. Včeraj predpoldne ob 10. uri se je vršil pogreb ga- silca Attilija Milauz, ki je, kakor znano, pre- tekli ponedeljek podlegel v mestni bolnišnici opeklinam, zadobljenih pri znani nesreči v to- varni mašob. Tragična smrt nesrečnega ga- silca je vzbudila med tržaškimi prebivalstvom velikanski utis in splošno sočutje, o čemer je pričala ogromna množica občinstva vseh slo-jev, ki se je udeležila pogreba, katerega stroške je prevzela tržaška občina. Pred po- stajo mestnih gasilcev v ulici Largo Nicolini, kjer je truplo nesrečne žrtve poklica ležalo na mrtvaškem odru v posebni žalno oprem- ljeni sobi, je že pred določeno uro kar irgo- lelo ljudstva. Ob 10. uri je zadonel na postaji alarmni zvon. Moštvo se je razpostavilo v špalir in na povelje inž. Paoli, poveljnika ga- silskega zbora, je šest gasilcev v paradni uni- formi dvignilo krsto na gasilski avtomobil. Med navzočnimi je zavladala grobna tišina, ki jo je prekinil glas inž. Paolika, ki se je z ganljivimi besedami poslavil od pokojnika. Omenil je njegovo vestnost in neustrašenost, ki jo je pokazal pri izvrševanju napore in ne- varne službe ter navajal njegovo požrtvoval- nost navzočnim gasilecem v zgled, rekoč, naj posnemajo njegove vrline. Nato se je razvil žalni sprevod. Spredaj je korakal oddelek ga- silcev v paradni uniformi, za njim pa po vrsti oddelki mestnih stražnikov, orožnikov in fi- nančnih stražnikov. Sledila je dolga vrsta krasnih vencev, — kakih 30 po številu, — ki so jih nosili zastopniki raznih društev, kopo- racij in javnih oblasti; med njimi so bili tudi venci gasilcev iz Gorice, Reke, Vidma, Tržača, Kopra, Mili, Sežane, Ronki, Sagrada in dru- gih krajev. Za venci so korakali zastopniki raznih združenj z zastavami, zastopniki obla- steh in javnih uradov, čete gasilcev iz raznih krajev itd. Godba mestne sirotišnice je svirala mrtvaške žalostinke. Za krsto so korakali so- rodniki in znanci pokojnika, številne tržaške osebnosti in velika množica občinstva. Razen župana sen. Pittaco, so bili narzenci tudi pre- fekt Moroni, general Vacari s svojim štabom, generala Pugliese in Manesa, poveljnik prista- nišča polkovnik Marzari in kvestor Molossi. Zalni sprevod se je vil po ulici M. D'Azeglio, t. g. Ospedale, ulicah E. Tarabocchia, Carducci in V. Bellini do cerkve sv. Antona novega, kjer je bilo truplo blagoslovljeno; nato je kre- nil po ulici Dante, Corso V. E. III. do predora Montuza, kjer se je deloma razšel. V ulicah koder se je premikal sprevod, so bile trgovine začasno zaprte, ob straneh je množica občin- stva tvorila nepretrgan špalir; na mnogih kra--jih so gorele s črnimi pajčolani preprežene svetilke.

— Čudni samomorilni poskus nočnega ču- vaja. Na nenaden način je skušal napraviti konec dneva svojega življenja, če gre res za samomorilen poskus, 42-letni čuvaj Vincenc Cosciaticchi, stanujoč v ulici S. Maurizio št. 6. Včeraj zjutraj se je po dovršeni nočni služ- bi vrnil domov pozneje kot je prihajal navada- no; bil je navidezno nekoliko vinjen. Vsaj ta- ko se je zdelo njegovi ženi, ki se ji je čudno zdelo, da mož ni takoj legel k počitku, kakor je storil navadno vsak dan, ko se je vrnil iz službe. Mož je sedel za mizo, si podprl glavo z roko ter zadremal, mrmrajoč nerazločne be- sede. Čez nekaj časa, medtem ko je žena po- spravljala v sobi, je v kuhinji počel strel. — Žena je presenečena prihitela v kuhinjo in zapazila, da mož, ki je prej drmal, drži v des- nici službeni revolver. Ne da bi se prepirčala, kaj se je pravzaprav zgodilo, je vsa zmedena hitela iskati pomoči. Vrnila se je z dvema oro- žnikoma, ki sta ugotovila, da Cosciaticchi na pomoč zdravnika rešilne postaje. Ta je spoznal, da je Cosciaticchi nevarno ranjen; kroglja je predrla nogo v stegnu in presekala debelo žilo, vsled česar je ranjenec izgubil obilo krvi; malo je manjkalo, da ni popolnoma izkrevljal. V mestni bolnišnici, kamor so ga prepeljali v nevarnem stanju, je mož izjavil, da se je ustrelil v nogo s samomorilnim neme- nom, ker se je naveličal življenja. Vendar pa ni izklučeno in je tudi bolj verjetno, da se je mož obdal nehoče v pijanosti.

Iz praha si prišel iz v prah pojeda. Zaseb- nica Evgenija Da Stradi, stanujoča v ulici Giuseppe Gatteri št. 56, je predinočnim pro- slavljala zadnji dan pusta v krogu domačih in nekaterih sorodnikov v neki gostilni v ulici Gatteri. V vselem razpoloženju ni žena niti od daleč slutila, da se ji naglo bliža zadnja ura; nepričakovano ji je smrt prestrigla ni živ- ljenja. Tekom kramljanja je De Stradijeva ne- nadoma omočnila, močno prebledela ter se zgrudila nezvestna. Zdravnik, ki je bil nemu- doma poklican na pomoč, je našel revo že mrtvo; smrt je nastopila vsled srčne kapi.

Pokosen samomor. Radi nesrečnih družin- skih razmer je včeraj popoldne hotela skleniti račune z življenjem 40letna zasebnica Ema Pastori, stanujoča v ulici Crosada št. 16. Okoli 14. ure si je v svojem stanovanju prerezala z brivno britvijo žile na levem zapetju. Do- mači, ki so čez nekaj časa prišli na sled nie- nemu obupnemu dejanju, so poklicali na po- moč zdravnika rešilne postaje, ki je Pastorijevo za silo obvezal rano; ker je bilo stanje ne- srečne ženske radi obilne izgube krvi precej nevarno, jo je dal nato prepejati v mestno bolnišnico.

— Pretepen tajnist. 53-letni krojač Ivan Gemelli, znan šentjakobski fašist, stanujoč na Campo S. Giacomo št. 5, se je pred- preteklo noč iz neznanih vzrokov sporekel pri Sv. Jakobu z nekaterimi neznanci, ki so ga tako hudo zdelali, da mu je moral prihiteti na pomoč zdravnik rešilne postaje. Gemelli je zadobil precej hude poškodbe po prsih in na trebuhu.

Se zastupil v gostini, 28-letni urar Viljem Cociancich, stanujoč na Pončani, se je smotil podal z dvema prijateljskima v neko gostilno v ulici Molino a vento, kjer so si naročili pijačo. Nenadoma je Cociancich vstal od mize, šel v stranice ter tam izpil precejšnjo količino octovne kisline. Nato se je vrnil k prijateljskima, kjer se je pa čez par minut zgrudil na tla, zvičaj se v groznih bolečinah. Na lice mesta poklicani zdravnik rešilne postaje, je zastupljencu izpral želodec, nato je bil mladenič prepeljan v mestno bolnišnico, kjer se sedaj bori s smrtjo. Vzrok njegovega obupnega koraka niso znani.

Vesti z Goriškega

Uredništvo in uprava «Edinosti» v Gorici se nahajata v ul. Carducci št. 7, I. nadst. Uradne ure od 10.—12.

ZVEZA PROSVETNIH DRUŠTEV.

Iz Gorice. Danes ob 8. uri zvečer bo predaval univ. prof. dr. France Veber v dvorani Trgovskega doma «O razvoju duševnosti», nadaljevanje in konec.

Pred tednom dni je odlični znanstvenik v svojem predavanju izvajal o duševnosti na splošno, kar praznopravno tvori k glavnemu predmetu predavanja in nekaj uvod. Da je bil ta «uvod» potreben, dokazuje že pomislek, da moramo govoriti o razvoju duševnosti, ako to duševnost že poznamo, ako ji pripisujemo že tak določeni značaj, lastnosti.

V vsakdanjem življenju se komaj zavedamo predmetov, kot so predstave (videnje, slisanje, tipanje itd.), misli (dvomi, zatrdila, domneve itd.) čustva (spoštovanje, zaničevanje, ljubezen, sovraštvo, občutek lepote itd.) stremjenja, (volja, hojenje, hrepenenje itd.) — in vendar čutimo vsi, da so, da resnično so, in da so celo pomembnejši kot drugi predmeti, ki nas obdajajo, kot takozvani «zunanj» — telesni svet. In celo jedro vsega kulturnega življenja so ti predmeti — doživljaji, duševnost. — Duševnost, doživljaji kažejo povsem drugačne lastnosti kot «zunanj», «sprostorni svet». Nezmisljeno je n. pr. govoriti o ljubezni, da je gotove barve, ali toliko cm visoka, široka, ali da tiči v srcu, toliko in toliko cm oddaljena od temena glave itd. — Razni modroslovni «sistemi» n. pr. Kantov idealizem osporjajo fizičnemu, telesnemu svetu realnost, resničnost; govore, da je zunanji svet le blodna fikcija naše duševnosti, kot je neresničnost svet, ki nam ga pričarajo včasih sanje. Celotno naravoslovje včasih pritegne deloma k temu naziranjcu, ko pravijo, da svet zunaj pravzaprav ni tak, kot se nam vidi. Vidimo tedaj, da o resničnosti zunanjega sveta obstoje dvomi — in ti dvomi niso popolnoma nazmišelnji, ali še več — nikakor niso protislovni. Naravnost protislovno pa je n. pr. dvomiti o tem, da živim, da dvomim, da gledam, da čutim. Tu neha vse; če le dvomim, je s tem že jasno, da ta dvom je, da eksistira. V tem se kaže druga velika razlika med duševnim in telesnim svetom: medtem, ko je o telesnem, prostornemu svetu dovoljeno dvomiti, ali eksistira, je o duševnem svetu že načelno protislovno dvomiti o njem.

Vsi ti pomisleki nam naravnost prijemljivo dokazujejo, da naša duševnost, doživljanje je, da eksistira, in sicer, da je čisto drugačna kot telesni — vnanji svet. S tem samim izkazovanjem pa je jasno dokazano, kako nezmišeln je naš sedobi materializem, ki pripisuje naši duševnosti iste lastnosti, kot prostornemu svetu. In ta nezmišeln materializem je temeljni nauk «našemu» komunizmu.

Danes bo dr. Veber govoril o razvoju duševnosti. Že zadnjič je omenil, da se da o razvoju duševnosti veliko bolj smiselno govoriti, kot o razvoju zunanjega, naravoslovnega sveta. Kajti telesni svet se pravzaprav le spreminja, nastopa v različnih oblikah: n. pr. človeško telo v zemlji stoji, a ne izginje, ker nastane iz nje ista količina prahu, gnojila, vode, plinov itd., kot jih je tehtalo telo: le oblika telesa se je spremenila. Količina telesa snovi, ki telo sestavljajo, ni niti narasla, niti se ni zmanjšala. — Le spremenila se je oblika. V telesnem svetu pravzaprav torej ne moremo govoriti o razvoju, marveč le o spremenjanju. V duševnem je to drugače. — Kako? To bo slišal vsakdo na današnjem predavanju.

Iz Ajdovščine. V petek, dne 27. m. bo predaval univ. prof. dr. France Veber o popolnem modroslovnem predmetu v »Izobraževalnem odseku Zveze prosvetnih društev«, ob 8. uri zvečer. Vsi prijatelji resnične prosvete ne bodo zamudili nadvse srečne prilike!

Iz Dobruške. Danes v četrtek, dne 26. t. m. bo predaval v našem »Bralnem in pevskem društvu« univ. prof. dr. France Veber, o pojedinem modroslovnem predmetu, ob 2. uri popoldne, v društvenih prostorih. Naj nikdo ne zamudi lepe prilike!

— Ustanovitev fašistovske županske zveze. V ponedeljek se je vršil v Vidnu ustanovni občni zbor furlanske zveze fašistovskih županov, katerega se je udeležilo približno sto zastopnikov raznih furlanskih občin. Od slovenskih občin v Furlaniji so bile zastopane občine St. Peter pri Gorici, Opatjeselo, Cerklje na Bili, ter nekaj občin iz kanalske doline na bivšem južnem Koroškem. Vse te slovenske občine razven Biljane pa niso, ako se ne motimo, upravljanje od zakonito izvoljenega občinskega zastopnika, ampak od vladnih komisarijev, vsled česar lahko trdimo, da se je občnega zbora udeležila samo ena slovenska občina in to je Biljana, kjer gospodarita našim Bricem dobro in še predobro znani dobrosrčni zdravnik Armando d'Ottone in njegov zvesti proda Jusa.

Občni zbor je otvoril predsednik kraljeve komisije za izredno upravo furlanske pokrajine on. di Caporaccio s kratkim pozdravnim govorom, v katerem je med drugim zopet kadal Gorici ter opozoril na »zgodovinski dogodek, da se na tem občnem zboru prvič eliši novi glas tujerodnega prebivalstva (zastopane pa po italijanskih vladnih komisarijih), katerega sprejemamo z bratskimi čustvi, z enakimi pravicami in z enakimi dolžnostmi in, upajmo, tudi z enakimi stremljenji in nadami».

Za predsednikom kraljeve komisije sta povzela se besedo tajnik furlanske fašistovske zveze general Ronchi, ki je pojasnil cilje in namene na novo ustanovljajoče se zveze, in prefekt Rizzi kot zastopnik vlade. Nato so bila sprejeta pravila zveze

ter izvoljen začasen odbor, v katerega so bili izvoljeni predsednik kraljeve komisije, zastopnik videmske občine, goriški župan, župan iz Pordenone in dr. cav. Raffaele Pagani kot zastopnik furlanske fašistovske zveze.

— Nadebna mladina. Pod tem naslovom smo prinesli v nedeljski številki poročilo, da je bil v Solkanu aretiran 18-letni Alojzij Rojc radi tatvin, izvršenih na goriški državni postaji. To vest smo pomeli iz istega vira kakor drugi goriški časopisi. V goriškem uredništvu pa se je zglasilo oče 18-letnega Alojzija Rojca, ki nam je zatrdil, da njegov sin ni bil pri tatvini prav nič udeležen, vsled česar rade volje v toliko popravljamo dotično vest.

— Iz Solkana. V Solkanu je bil aretiran trgovec Marij Mozetič, češ da je napovedal konkurz svoje trgovine z namenom, da oškoduje svoje upnike. G. Mozetič je bil preveden v goriške zapore. Uvedena preiskava bo pač dognala, v koliko odgovarja gornje osumljenje resnici.

— Kurentovo slovo. Kakor je že od nekdaj v navadi, tako so se tudi letos goriški Slovenci poslovili od boga vesela tako, kakor se za njegga pač spodobi, ne s solzami v očeh in z ganljivimi govori, ampak veselo in razposajeno med zvoki godbe in zvenketanjem koračev. Možeče je sicer, da je marsikdo pretakal tudi solze, toda to šele večerjaj na pepelnico sredo, ko je zaman brskal za lrami v žepu.

V soboto je priredilo telovadno društvo v prostorih »Trgovskega doma« veliko pustno maskirano na katero so prihiteli v velikem številu veseljaki ne samo iz Gorice in okolice, ampak tudi iz Ajdovščine in Idrije in raznih drugih oddaljenih krajev Goriške. Letošnja maskirada telovadnega društva ni prav nič zastajala za lanko krasno uspelo maskirado dramatičnega društva, temveč jo je zlasti v okrasitvi dvorane celo nadkriljevala. Veselo vrvenje, v katerem so bile pomešane najprejše maske, mali in veliki, stari in mladi, je trajalo do samega jutra, dokler ni veselih ponočnjakov pregnal vsilj nedeljskega jutra. Za kraljico večera je bila izvoljena gdnca Vida Rojc, za kralja pa g. Terpin.

Tudi maskirada, katero je priredilo na pustni torek telovadno društvo, je uspela prav dobro. Ni bilo sicer ene množice ljudi in ene pestrosti kakor v soboto, toda tudi takrat je bilo razpoloženje udeležencev veselo in razposajeno, kajti vsakdo je hotel čim bolj izkoristiti poslednje trenutke časa veselja in norosti. Večina udeležencev se je razšla šele proti jutru, ko so jutranji zvonovi pozivali grešni svet k pokori in premišljevanju, da je na svetu vse minljivo. Zvečer se je še glasilo «memento vivi», zjutraj pa že «memento mori».

Večerjaj popoldne se je pomikal po goriških ulicah žalni spoved, ki je izvajal veliko pozornost in zanimanje goriškega občinstva ter vzbujal povsod smeh in kirohot. Neko kirokarsko podjetje iz Cingrofa, v katerem so bile zastopane najbolj znane goriške osebnosti, kakor na primer «Pepis mat», je vozilo po mestu pusta k pogrebu. Godba je igrala žalne koračnice. Na goriških trgih se je sprevod ustavljal in neki razposajenec se je posvajal v komičnih govorih od umrlega, medtem ko so drugi nabirali prispevke za pogrebne stroške. Zvečer pa je drugo bolj moderno kirokarsko podjetje ob splošnem jokanju in stokanju in smehu uppelilo «pusta» v kremenotanju — peči neke goriške gostilne. Toda «pust» je kakor ptič leniš, čez leto in dan se prebudi zopet k novemu življenju.

— Iz Ajdovščine. Mnogo čitamo in slišimo o nekulturnih nasiljih, ki se v zadnjem času zopet dogajajo v raznih krajih naše pokrajine o priliki prireditve. Tudi naš trg se šteje med one srečne kraje, kjer živijo taki apostoli neke posebne vrste kulture. Imeli smo že prej priliko poročati o takih njihovih junških činih, toda smo namenoma molčali in čakali, da se zaključijo predpustna serija teh junštev. V teku letošnjega predpusta smo imeli pri nas tri plesne prireditve, katerih prireditelji so bili naš »Sportni klub«, potem neko »društvo« oziroma comitato, kakor smo čitali na lepkih, in končno naš pevski odsek Z. P. D. Prireditelje prve in tretje prireditve pozna vsak pri nas in dvorane je bila obkrajat polna. Pa tudi prireditelji druge zabave so dobro znani, čeravno so se širili za »društvo«, da bi mogli v kalnem ribariti. Uspeh tudi ni izostal — dvorana prazna. O Bog, kako so ti ljudje še vedno naivni, da smatrajo naše ljudi za tako naivne, kakor so sami, in za tako — neumne! — Prvi ples se je vršil popolnoma v redu in miru tik od napovedane zaključitve, ko se nenkrat pojavi neko človeče z zahtevo, naj godba zasvira fašistovsko »Giovinezza«. Ni bilo ustreženo niti njemu niti njegovim pokroviteljem. Morali so poprejeti grenko kroglico ob pripombi: najmite si sami godbo in dajte si svirati svojo himno magari noč in dan! Za drugi ples so se vrata v dvorano široko odprla, da sprejmejo trume, ki so jih pričakovali od vseh štirih strani sveta, toda — njih od nikoder ni bilo. Niti priganjanje sile ni imelo uspeha. Praznosta dvorane je bila tako mrtva, da je prireditelje, posebno njihovega načelnika, navdala s srdom in maščevalnimi naklepi proti nim, ki so zakrivali zločin, da niso prišli plesat k njim. Res čudni morajo biti možgani te vrste ljudi in še bolj čudna je njihova logika. Najprej manganel, ricinovo olje, bikovka, revolver, bombe, sedaj pa pridejo z zahtevo, da se vse mora udeležiti njihovega plesa! Ali ni to višek predrznosti, da nas hoče imeti za tako neumne? — Sladi sklep maščevanja: to nam boste še plačali! — Napovedan je tretji ples, in sicer le za vabljene, pri čemer ni narodnost igrala nizke vloge. Izide bahata žugajoča napoved nepovabljenih: ples se ne sme vršiti pod nobenimi pogoji! Ne spletkarjenje pri oblatih, ne strahovanje ni pomagalo — dvorana je bila nabito polna samih povabljenec, maskiranih in ne, med njimi tudi več med nami bivajočih Italijanov, kateri so se očividno dobro počutili in zabavali z nami vred. Čuden in mučen vtis je napravila na vse navzočne cela vrsta orožnikov v dvorani, katerim se je kmalu pridružila še tropica nepovabljenih z njihovim »capotom« na čelu. Do polnoči se mir ni kalil in zabava se je vršila nemoteno v najlepšem razpoloženju ob prijetnih zvokih orkestra g. Volariča. Zdelo se je, da so se vsa žuganja razblinila in razbila ob resni volji in vplivu gospoda maršala. Toda o polnoči se naenkrat oglasijo oni nepovabljeni gostje z občinjno zahtevo. Sledi dolgo prerekanje z obeh strani. Prireditelji jim odločno niso hoteli ugoditi in so ples raje prostovoljno zaključili pol ure prej. Godba je prenehala, ali gostje se je niso hoteli raziti, toda vsi so enoznažno izjavili, da raje nič, kot ples pod takimi razmerami. Le hladno-

krvni preudarnosti in tvačnosti naših ljudi se je zahvaliti, da ni prišlo do ostrejšega odpora na izjavnosti. Čast tudi g. maršalu, da je s svojim umenjem in taktičnim nastopom brzdal nekatere ljudi in njihove varovanje, čeravno je bila pasivna rezistencija in celo potuha oborožene sile napram izvajalcem tako očividna, da so se vsi navzoči, tudi Italijani, glasno jezili. — Naj bodo poklicani gospodje, katerim je ugled države, oblasti in njihovih zastopnikov res kaj na srcu, prepričani, da tako postopanje varnostnih organov naravnost ubija popolnoma ugled uprave med našim ljudstvom, dasi mu je čut do reda naravnost prirojen. In kot nameček je sledilo vsemu temu drugi dan še vabljene in zasliševanje posameznih prirediteljev in drugih oseb na orožniški postaji, kakor tudi žuganje z ovadbo, češ, da so se udeležili plesa tudi nevlabljeni. Kakor naj imenujemo tako postopanje, ne da bi rabili ostrega izraza, ki nam sili v pero? Kdo je klical one nepovabljenec? In kdo jih je ščitil in jim dajal potuho? Morda prireditelji? — Vsa čast pa gospodu karabinerskemu poveljniku, da se je kmalu dal poučiti o resničnem poteku tega dogodka in da je pobil ono žuganje z ovadbo. Očividno je, da je bil tudi on napadno poučen od vsiljivih in vsiljenih mu svetovalcev, kateri edini so vedno še bili vzrok in so dali povod izvajanjem, nasiljem in celo — zločinom. Svetujemo njemu in drugim poklicanim, naj se takih laži-patrijotov čim prej otresijo in prepričani naj bodo, da bo potem pri nas vedno najlepši red in mir.

Iz tržaške pokrajine

— Iz Nabrežne. V letošnjem predpustnem času smo s plesnimi prireditvami nekoliko nazadovale, kar je treba z veseljem zabeležiti, kajti neprestani plesi nam prav v resnici ničesar ne koristijo. — Pač pa smo imeli preteklo nedeljo spet priliko se udeležiti dramatične prireditve naše »Knjižnice«. Naši diletanti so igrali veseloigro s petjem v 3 dejanjih »Rodoljub iz Amerike«. To igro nam je naš dram. krožek že enkrat podal, in sicer v predpustu l. 1922., a kljub temu je bilo tudi sedaj zanimanje za to prireditev veliko. Najboljši dokaz za to je bila zelo velika udeležba, kajti že precej prostorna dvorana kavarne je bila nabito polna.

Diletanti so pa tudi po svoji moči zelo dobro rešili svoje naloge. Pevske točke med igro so se tudi razmeroma dobro izvajale. Da so bili udeležniki zadovoljni, o tem so pričale salve smeha in ploskanje skozi vse prireditve. Med dejanj nas je pa zabavala naša vrla domača godba z res lepimi komadi. Prireditve se je udeležilo tudi zelo mnogo okoličanov kakor tudi več tukajšnjih Italijanov, ki so se o njej jako pohvalno izražali.

Diletantom smo zelo hvaležni, da so nam pripravili tisti par uric poštenega razvedrila, katero vsi tako težko pogrešamo. Splošna želja je, da bi ne ostalo samo pri tej prireditvi, ampak da v strnjjenih vrstah po začetni poti korakajo naprej, ker uspeh je zagotovljen. — Udeležencem.

Gospodarstvo.

TRŽAŠKA KMETIJSKA DRUŽBA V TRSTU ulica Raffineria št. 7, ima v zalogi:

Semena: zelje zgodnje in pozno nemškega izvora, peca rdeča Mamut in rumena Eckendorfa, cvetoli karlijol, snezna kepa, špinača, redkvice rdečo okroglo, rdečo podolgovato in belo dolgo, zgodnji nizi grah, seme salatin, solate, radiča, čebulček, solatno peso, krmno peso, korenje ter druga vrtna in cvetlična semena.

Trave: lasko ljujko, francosko pahovko, mačji rep in travniško bilnico.

Detelje: izkurnatno domačo in lucerno.

Vsa semena so preizkušena in zajamčena, bodisi glede kalivosti kakor tudi glede vrste.

Skanje za obrezovanje, francoskega tipa.

Umetna gnojila: superfosfat, kalijevo sol, amonijev sulfat in čilski soliter.

Bisulka, zdravilo za na spolovilih obolelo govejo živino.

Zamaške za steklenice, vehe za soda.

Sure za cepljenje trt z žico.

Cepilni vošek in razne druge gospodarske potrebščine.

Čilski soliter je ravnokar dospel, ter se ga dobi v zalogi, ul. Raffineria 7.

Ibernol sredstvo za zimsko pokončevanje sednih in trtnih zajedalcev. Priporoča se kot izvrstno sredstvo proti vsem zajedalcem sadnega drevoja in vinske trte. Uporablja se uspešno po zimi, ko rastline še počivajo, s tem da napadeno drevje škropimo s škropilnico. Na 100 litrov vode se vzame 6—8 kg »Ibernola«. Vinske trte in debela sadnega drevoja obračunaj na mahom, lišajem i. dr. je treba očistiti s škčjo, nato namazati z močnejšo raztopino »Ibernola«. S tem sredstvom se uničijo tudi vse druge boleznirastline. Rabiti ga je le dokler je rastlina še gola in dokler ne začne poganjati. Prodaja se v školjkah od 3 kg.

Naša cemenca in umetna gnojila — vse zajamčeno — ima v razprodaji tudi naš zastopnik g. Ivan Čeh v Rodinju.

Tržaška kmetijska družba v Trstu ulica Raffineria št. 7.

POMEN ZADRUŽNOSTI

V zadnjem času se je širno sveta deklariralo socialno delo. Povsod, kjer se dela in učti, so ljudje prišli do uverjenja, da narodno vprašanje ni samo politično, kulturno in gospodarsko, ampak predvsem socialno.

S tem vprašanjem so se že davno bavili učenjaki in mnogo se je pisalo in se še piše, a bore malo naredilo.

Naš kmet, kateri je jedro naroda, največja sila, katerega je skozi stoletja kljubovala in ohranila naš narod od propasti, zasluži mnogo več pozornosti in proučevanja njegovih potreb. Kajti on brani naš jezik, naš značaj in naš dom.

Gospodarski in socialni položaj našega kmeta se je po vojni mnogo poslabšal, grozi prelom, kateri nam zna prinesiti mnogo bledosti. Kajti kmet v veliki težki borbi za obstanek mora prej ali slej podležiti baš radi tega, ker ni organiziran. Kjer pa je, vidimo, da so njegove gospodarske ustanove le strankarske podružnice, tako da predstavljajo razcepljenost sil in dela.

Naša razcepljenost, katere je pri nas glavna ovira napredka na zadržnem kakor tudi socialnem polju, nas mora enkrat uničiti. Skrajni čas je, da vržemo raz sebe duh strankarstva in složno stopimo na delo, katero mora biti kronano z uspehom. Onam, kateri pravijo da temu

ni tako, naj povem, da samo one gospodarske in socialne ustanove uspevajo, v katerih sodeluje ves narod in v katerih ni mesta za politiziranje in strankarstvo. Strankarski duh in njih agenti morajo iz zadrž, ker njih navzočnost zadržgu ruši. Pri nas so gotovi ljudje, ki si domišljajo, da mora biti le stranka ona, katere verno in pošteno vodi zadržgu do uspeha. Njihovi cilji so predvsem osebne ambicije, da bodo nekoč rekli: jaz sem tisti, ki je to in to napravil, ali pa: naša stranka nam da to in to. A žalibog je do danes ostalo vse tudi od strani strank le pri besedi in hvalisanju, dejanja so redka.

Osvobodimo se vsega, kar bi nas oviralo na potu do gospodarskega zblizanja, ne puščajmo, da bi tuj kapital izmožgaval našega kmeta, oklenimo se zadrž, ki so že davno dokazale, da so sposobne ohraniti cele narode od propasti: za to nam je verna priča Danska, pa tudi Nemci, Francozi in Italijani se dobro zavedajo močne sile zadržništva in za to tudi delajo.

Nova pota za novo delo. Pod geslom »eden za vse, vsi za enega« moramo uspeti. Naš narod se že itak mora boriti z neštevilnimi zaprekami in težkočami, da ohrani svojo grudo in z njo svojo narodnost. Ker pa v življenju velja načelo, da so le gospodarsko močni lahko tudi politično močni, moramo predvsem skrbeti za našo gospodarsko moč, in to potem zadržništva. Le ako dokažemo, da smo sposobni ustvarjati iz lastnih sil in nagibov, bomo upoštevani pred svetom.

Vsek dan lahko opazujemo našo gospodarsko budo in neorganiziranost. In to opažanje nas vodi do zaključka, da je treba dela, nesebičnega, poštenega dela in vzgoje na polju zadržništva. Ako pogledamo socialno življenje in z njim gospodarsko gibanje narodov, posebno malih, vidimo, da je v zadnjih 50 letih zadržništvo ustvarilo ogromno dobrega. Koliko pijavk je poginilo baš radi zadržništva. In ako bi zadržništvo samo to napravilo, bi bilo že njegovo delo ogromno. Zadržga je ona, katere nudi kmetu cen in lahek kredit, katere posreduje pri nakupu in prodaji njegovih predmetov in skoro vedno z uspehom.

Da pridemo do pravega in zmiselnega dela na gospodarskem polju, oklenimo se zadržge. Pot v novo življenje vodi skozi njo ne samo nas, ampak tudi cele narode širom sveta. Da ho pa imel naš kmet res zaupanje do zadržge, mora biti le-ta res zadržga in ne ustanova te ali one stranke, katere je navadno potem obsojena le na zvišanje brez pravega dela. Vrnimo se spet k ustanovi naših pradedov, iz katere so naši stari trpali svoje sile za narodni obstoj. Zadržge so bile pomos starih Slovanov, ki so visoko držali naše ime in naš rod. Kdo ne pozna slovenske zadržge, one zadržge, ki ni poznala razcepljenosti dela ne sil?

Pot do tega pa vodi le skozi vzajemnost dela, s sistematično vzgojo našega kmeta, ki naj vzbudi v njem zmisel za zadržništvo, katero naj postane vir moči in jamstvo za uspeh.

Da je to tako, nam dokazujejo našdalski pionirji, nauki Raiffeisna in Schultze-Delitscha. Prednjači Danska s svojo neumorno in na žrtve pripravljeno inteligenco, katere je zamogla v kratki dobi 50 let revolucionirati dušo kmeta, ga dvigniti visoko, mu dati blagostanje in ponos. Ali na potu jih je spremljala jekleno volja, ne pa strankarstvo in politiziranje. In tudi mi moramo tako. Proč s strankarstvom, kjer gre za gospodarska vprašanja našega kmeta. V zadržgi je naša rešitev. Zdržimo se!

G. Čuček.

Naša trgovačka družba v srednjem vežu

Pod tem naslovom je objavil v »Glasniku zemaljskega muzeja u Bosni i Hercegovini« (XXXVI. 1924. str. 69-82) dr. Gregor Čremošnik na podlagi istodobnih dokumentov razpravo o trgovskih družbah v srednjem vežu v Dalmaciji in njenem zaledju.

Pisateljevo ime je gotovo čitateljem še v dobrem spominu izza njegovega bivanja v Trstu, posebno pa njegovim bivšim učencem na Slovenski trg. šoli in na Drž. gimnaziji, saj je bil izmed vseh profesorjev slovenščine na nekdanji nemški gimnaziji edini, ki je znal vzbujati v učencih ono veselje in navdušenje do predmeta, ki je zlasti pri pouku matematične tako potreben. Sedaj pa o spisu materij.

Začetek trgovskih družb na slovenskem Jugu moramo naravno iskati v stari rimski družbi (societas), in sicer v oblikah, ki jih je zadobil s časom v italijanskih območjih mestih. Vzor trgovskih družb na jugoslovanskem ozemlju so bile italijanske trgovske družbe, predvsem benčke.

Statuti dalmatinskih mest kakor Dubrovnik, Splita in Zadra govorijo v glavnem o dveh različnih vrstah trgovske družbe, o »societati« (societas) in o »koleganciji« (collegantia). Oba pojma sta morala biti splošno znana, kajti statuti ne smatrajo za potrebno, da bi jih pojasnili ali pa da bi dali natančno juridično definicijo. Njih bistvo pa se nam kaže v dovolj jasni obliki po praktičnih primerih, ki so nam ohranjeni v raznih listinah tiste dobe.

»Societas« je bila nekaka javna trgovska družba, kjer jamčijo, kakor je večini čitateljev gotovo znano, vsi družabniki ne samo s svojimi vlogami, temveč z vsem svojim premoženjem. Dubrovniški statut zahteva n. pr. tako solidarno jamstvo že v odredbah iz l. 1278. (statut sam je bil izdan l. 1272.). Razum vprašanja solidarnosti vsebujejo omenjeni mestni statuti določbe za primer sleparije s strani kakega družabnika, glede roka v društvenih zadevah in za likvidacijo družbe. Družbe so se le redkokdaj registrirale v notarskih knjigah, največkrat je zadostoval usten odgovor. Sicer pa niso v tisti dobi razlikovali med pravno stalno »javno trgovsko družbo« in takozvano »prigodno družbo«, ki se sklene samo za določen kupčijski slučaj. In ravno takih slučajev je bilo po primerih, ki jih navaja pisatelj v tistem času največ.

Pisane določbe so imela samo trgovska mesta ob morju. V zaledju ni bilo posebnih zapisov glede trgovskih družb. Tudi srbski zakonik caria Dušana iz l. 1349. ne govori o njih.

dasi pozna sicer za druge primere solidarno jamstvo. Kljub temu pa so po pisateljevem mnenju obstajale take družbe tudi v srednji Srbiji in to svoje mnenje opira avtor na veliko število slučajev, kjer so zaznamovane kot solidarno odgovorni dolžniki napram dubrovniškim trgovcem osebe z značilnimi srbskimi imeni.

Še bolj razširjena kot »societas« je bila »collegantia«. Pisatelj primerja kolegancijo, ki so jo v mestih ob Firencem morju imenovali tudi »commento«, s sodobno komanditno družbo. Pri taki družbi jamči, kakor znano, le eden ali nekaj družabnikov (tako imenovani komplementarji) z vsem svojim premoženjem, medtem ko jamčijo drugi, ki sicer nimajo skozi vse poslovanje le pogleda v trgovsko poslovanje, (tako imenovani komanditisti) samo s svojimi vlogami. Kolegancija je bila dobrodošla zlasti onim, ki sami niso mogli izvrševati trgovskih poslov in so hoteli kljub temu plodonosno naložiti svoj kapital, ne na zadnjem mestu seveda ženskam.

V kolegancijo so tako vlagali bogati in ubogi, velike in male zneske, od 10 do 900 perperjev, po današnji valuti od 3000 do 270.000 dinarjev.

Glede kolegancije govorijo statuti pred vsem o medsebojnem riziku, o načinu razdelitve dobička o končnem obračunu, o jamstvu komplementarja (tega izraza tista doba sicer še ne pozna) in o vlaganju pupilarnega denarja v kolegancijo. Najvažnejše vprašanje je bilo seveda, kdo prevzame riziko za vlogo. Ako ga je prevzel vlagatelj sam, se je dobiček običajno porazdelil v dva enaka dela. Seveda so bile tudi izjeme od tega pravila, bodisi v prid komplementarja, ali komanditista, slednje zlasti v primerih, kjer so bili vlagatelji ožji sorodniki komplementarja. Če pa je prevzel ves riziko komplementar, je nakazal vlagatelju od morebitnega dobička le toliko del, kolikor se mu je zdel primeren. Taki primeri kolegancije pa spominjajo po mojem mnenju prej na našo sodobno »liho družbo« kakor na komanditno družbo. Sicer se pa obe družbi tudi v naših dneh prerade zamenjati.

Poleg navedenih dveh vrst trgovskih družb omenjajo statuti dalmatinskih mest tudi »entego« di »Mentico« in »rogadio« ali »rogancio«.

»Entega« je bila v gotovih mestih Italije istoimenska kolegancija, po dubrovniškem statutu, ki sicer ne razlaga njenega pravega bistva, gotovo različna od nje, saj govori izrecno o »koleganciji in entegi«. Entega bi bila po praktičnih primerih, ki jih je izsledil pisatelj, brezobrestna vložitev kapitala v kako trgovsko podjetje, bodisi, da se je s tem pomoglo trgovcu do potrebne kapitala, ali pa da se je kapital ravno naložil v času, ko niso še poznali hranilnic. Iz vsega pač lahko razvidimo, da po splošnih narodih one dobe kapital sam na sebi ni šel dajal pravice do dobička, v nasprotju z naukom ki je danes splošen, in po katerem se smatrajo obresti za naravni prirastek kapitala. Pisatelj sam sicer omenjuje nekoliko »nesebičnost« tadanje dobe, ker piše v naslednjem odstavku, da se taka brezobrestna posojila včasoma niso dajala v gotovini, temveč v blagu, pri čemer si je vlagatelj še vračunal primeren dobiček zase, in je le nadaljni dobiček blagohotno prepustil svojem drugu, zakar pa je ta prevzel tudi ves riziko.

Idealna se nam dozdeva danes tudi »rogadja«, ki jo imenujejo vsi statuti, celo trogirski, ki sicer ne pozna ne »družbe« ne »kolegancije«, za katero pa ni našel pisatelj nobenega praktičnega primera. Idealizem je pač bil tudi v tisti dobi redek. Najbolj verjetno je, da je bila rogadija neka vrsta spedičiskega posla, kjer je trgovec iz uslužnosti za drugega trgovca prevzel blago ali denar in ga izročil na zahtevanem mestu, ne da bi zato prejel kako odškodnino.

Radi tega ne smemo, kakor pravi avtor na koncu svojega spisa, smatrati rogadijo za začetek velikopoteznih modernih spedičijskih podjetij, pač pa za konec ene lepe dobe, ko je trgovec opravljal kak posel za drugega trgovca za golo »hvalo lepo«.

Spis ni zanimiv samo za zgodovinarja, temveč za vsakega, ki se količič peča s trgovskimi vedami. Radi tega bi bilo želeli, da bi našel v primernih obliki seveda pot tudi v čitanki, ki se uporabljajo na trgovskih solah. L. C.

Gospodarski razvoj Rusije

Površina evropske Rusije znaša približno 4½ milij. km². Mest je malo, industrija se je zadnja leta pred vojno šele začela razvijati. Bogastvo Rusije pa je obstajalo in obstaja še: v naravnih zakladih in v poljskih pridelkih. Med naravnimi zakladi stoji gozd na prvem mestu. Lesna industrija je bila že pred vojno zelo razvita. Pomanjkanje prometnih sredstev je povzročalo, da se industrija ni razvijala, kakor bi se morala.

Akoravno ima Rusija skoraj vse potrebne surovine za industrijski razvoj, kakor premog, železo, petrolej, vendar je ruska industrija šele v povojih, zakaj podzemski zakladi leže deloma neizkopani, kar se pa koplje, se vrši po sistemu slabega gospodarstva: hitro in poceni. Zaradi tega se opušča še bogati rovi ali vrelci, če je treba preveč žrtvovati za popraviljanje.

Predvojna ruska industrija se je razvijala večinoma po milosti militarizma, zakaj ruske armade so porabile ogromne množice najrazličnejših industrijskih izdelkov.

Proti tem smernicam je vstala močna opozicija, ki ji je na čelo vodil Trocki. Novi korak boljševske vlade so mnogi komunisti smatrali za konec komunizma. Toda vladna večina je premagala to opozicijo in Trocki je romal na Kavkaz v pregradu.

Toda inozemski kapital se je obotavljal sprejeti ruske poudbe. V Rusiji so vladale še nejasne razmere, dalje je mnenje zapadnih inozemskih kapitalistov, da bi bilo treba vladati z roko železničarja, ne pa z roko pastirja.

Z l. 1924. se začela nova, tretja razvojna doba zadrugaštva. Boj proti kapitalu se ima izvajati na zadrugaški podlagi. Tudi tu so se pokazale velike težave. Trst si je prejel ukaz, da morajo dati zadrugam in konsumom blago na upanje, v inozemstvo pa se mora prodajati samo proti gotovemu plačilu.

Zadruga pa niso vselej mogli izpolniti svojih obveznosti, zato so trst si začeli pešati, prišli so v finančne težave. Posledica je bila zapreje podjetij in nezaposlenost, a podpore nezaposlenim so dosegle tako višino, da jih država ni mogla več prenašati. Boj proti brezposelnosti se je začel s tem, da so postali trst si bolj kapitalistični. Vodstvo je smelo odpustiti nekvalificirane delavce in izbrati med njimi. Tudi so se krediti zadrugam ustavili in pojavila se je kriza zadrug. Zadruga pa so bile dele Trockega. Tako je tudi ta socialistični načrt deloma propadel in zopet je padel Trocki v nemilost.

Zadrugarstvo je ustanova, ki se ne da čez noč improvizirati. Treba je kolektivističnega čuta pri množicah in potrebni so dobri strokovnjaki. Teh pa v Rusiji primanjkuje.

Motili bi se pa, kdor bi mislil, da je bilo vse delo gospodarskih politikov v Rusiji zaman. Vsaka doba je ostala žrtev in učenje je bilo drago, toda pri vsaki na novo vpeljani metodi je treba novih naporov in novega iskanja, iskanje pa je stremenje, stremenje napredek.

Vkljub vsemu tavanju in iskanju pa moramo ugotoviti napredek. Vsaka naslednja doba v razvoju povojnega ruskega gospodarstva pomeni napredek in ne samo idejni, ampak tudi praktični.

Ruska industrija je danes že dosegla predvojno, toda če je še vedno pomankanje, je treba pomisliti, da je vojna in revolucija napravila velik preobrat v življenju množic. Tudi proletarijat ima danes svoje večje zahteve po življenjskih udobnostih, zato bo konsum vedno večji. Ruski državniški si prizadevajo izboljšati analfabetizem, praznovrabe in nevednost, a populariziranje izobrazbe mora imeti za posledico stalno naraščanje blaginje, stalno naraščanje zahtev po boljšem življenju. Saj so komunisti vendar oni, ki pravijo, da je treba človeku na zemlji ustvariti raj.

Ruska gospodarska kriza je vključno s negotovostjo tavanju v gospodarski politiki že davno preokvarila najhujšo točko. Izključeno je, da bi mogla Rusijo zadeti kakšna nova lakotna katastrofa v obsegu, ki se je pojavila pred dvema leti.

Poraz Trockega nam dokazuje, da pojdejo ruski državniški in ekonomski poti napredka, nikakor se ne mislijo vračati v prejšnje zmotne. Ruska revolucija je izvršila velik preobrat v ruskem narodu, ideja komunizma je objela za hip ves svet; praksa je sicer pokazala, da je komunizem za sedaj nemogoč, ker aiso ljudje še zori za tako kolektivno življenje. Ostala pa je volja doseči srečnejše življenje človeštva. Ta volja je vodilna misel vsake revolucije, tudi potem, ko je življenje pokazalo, da je bila revolucija preokvarjena in je treba napraviti korak nazaj. Razvojne stopnje ruske gospodarske politike nam dokazujejo resničnost te trditve.

Znanost in umetnost

— Idealizem. Temeljna načela politične in gospodarske borbe s kapitalizmom. Spisal D. Godina, Trst 1924. Samozaložba. Tiskarna S. Spazzal.

Pričujoča knjiga je zanimiv pojav na našem knjižnem trgu. Zanimanje za sociologijo se je zbudilo tudi v našem malotrvnem ljudstvu. Z zaključkom revolucionarnega boljševskega gibanja v Evropi je sicer prenehala doba bombastičnih fraz in demagoškega primoljanja, vendar pa so socialna vprašanja še vedno aktualna.

Godinova knjiga je odsev te porevolucionarne dobe, ko se je vzburlano valovanje revolucionarnega pokreta že ustavilo in se začela doba treznega premišljevanja in razmišljanja. To se pozna tudi v knjigi, ki nosi tako lep naslov. Pisatelj je skušal podati nekakšno teorijo svojega socialističnega nazora, ki se precej razlikuje od drugih socialističnih teorij.

Predvsem se je pisatelj lotil od materijalizma s trditvijo, da je vse stremenje človeštva usmerjeno k duševni kulturi. Človeštvo bo srečno tedaj, ko se reši vseh gospodarskih spon in se bo moglo posvetiti zgolj duševnemu napredku. Za pisatelja je dognana stvar, da ta doba pride, in da današnji časi nam dokazujejo, da se približujemo oni idealni dobi v hitrejšem tempu kakor do sedaj.

V šestnajstih poglavjih nam pisatelj razlaga svoje razloge in načela. Na kratko bi se dala vsebina razdeliti tako-le: 1. Kako je nastal kapitalizem. 2. Sedanja doba je začetek propada kapitalizma. 3. Kapitalističnemu režimu mora slediti proletarski družabni red. Okoli teh treh osnovnih misli je pisatelj razvil vse polno idej.

Tudi g. Godina zastopa revolucionarno misel. On pravi, da je revolucija potrebna zato, da se kapitalizem odzame, kar imajo. Šele potem bo mogel proletarijat misliti na drugi družabni red. Toda to revolucijo si pisatelj predstavlja nekoliko drugače, kakor smo sicer vajeni slišati o revoluciji. Ta revolucija ne sme biti rušenje vsega starega, zakaj po njej ne pride še komunizem, do katerega je še jako daleč, ampak prehodni družabni red, ki ga pisatelj naziva proletarski družabni red. V tej proletarski državi ni močnega, se misli na socializacijo industrije in zemlje, ampak začetek bo socializacija trgovine. Šele pozneje nekoč pride do popolnega kolektivizma. Kdaj in kako, tega nam pisatelj ne pove. Samo to čujemo, da se bo prehod iz proletarskega družabnega reda v komunistični izvršil brez revolucije, torej potem mirne evolucije, kakor se je izvršil prehod iz meščanskega v kapitalistični režim evolucijskim putem.

Med lokalni, da je kapitalizem odizdal oz-

roma, da v kratkem odigra svojo vlogo, navaja pisatelj nasilja. Ker ne morejo kapitalisti več varati ljudstvo z lepimi lažmi, zato segajo po surovem nasilju. Današnji proletarijat pa stoji na višji stopnji kulture, zato ne bo nasilje rešilo kapitalizma. Gospod pisatelj ima o srednjem sloju kot revolucionarnem elementu zelo slabo mnenje. Po njegovem ni srednji sloj sposoben, da bi prevzel kakšno vodilno vlogo v boju za zrušenje kapitalizma, ker je razdrobljen. Srednji sloj nastaja iz kvišku stremeljih proletarcev in iz propadajočih višje stojičih slojev. Zatorej se vdnja kapitalu, dokler ga ta plačuje. Svojega programa srednji sloj nima, zato bo samo gledalec v spopadu med obema nasprotnikoma. Tudi g. Godina je mnenja, kakor večina revolucionarnih teoretikov, da gre delavstvu prvenstvo v revolucionarnem pokretu. Vendar pa je zanj kmetijski stan oni, ki bo sodoščeval, zakaj kmetijske množice morajo postati zaveznice delavskega proletarijata.

Zelo zanimivo stališče zavzema pisec «Idealizma» napram narodnostnemu in verskemu vprašanju. On deli narode v vladajoče in tlačene. Priznava važnost narodnega čuta in narodnih idealov. Posebno značilno je to, da trdi, da izide revolucionarni pokret iz tlačanih narodov. Tlačeni narodi pa so agrarni in slabejši industrijski narodi. Veliki industrijski narodi izkoriščajo poljedelske narode (Rusijo, Indijo, Afriko) in slabejši industrijske narode (Nemčijo). Narodi, ki se bore proti velikim industrijskim narodom, so oni, ki bodo zrušili kapitalizem. Najprej morajo ti narodi seveda v svojih državah zrušiti kapitalizem in vzeti orožje v roke, da se branijo proti velikim industrijskim narodom. Na ta način pride do proletariziranja velikih narodov, zakaj kapitalizem ne bo mogel več izkoriščati tlačanih narodov, ko se ti osvobodijo, ampak bo začel izkoriščati lastne rojake. Ta novi proletarijat pa bo zrušil svoje kapitaliste in tako bo revolucija zmagala na vsej črti.

V narodnostnem vprašanju se je pisatelj postavil na svoje stališče, ki nasprotuje Marksizmu. Priznava, da je recimo Anglež ali Francoz na višji stopnji kulture in blaginje, ker je ves narod deležen sadov njih kapitalizma. Zatorej ni na Angleškem in Francoskem tistega proletarijata, ki ga nahajamo pri revnih narodih. Pribiti je torej, da imamo «bogate» in «revne» narode.

Tudi v verskem vprašanju hodi g. Godina svoja pota. Morala in vera sta njemu skoraj istovetna pojma. Človek, ki je moralen, je tudi veren, če je brez morale, nima niti vere, pa če še tako zatruje, da je veren.

Liberalizem sloni na nečeljih, ki nasprotujejo veri in morali, zato je liberalizem brezverski. Socijalni demokrati, ki hočejo doseči v kapitalističnem sistemu blaginje delavstva, so pododgovni po liberalnih tudi brezverski. Boj proti veri pa ni v interesu proletarijata, ampak v interesu reformizma.

Tu ne pride pisatelj do jasnega zaključka, gotovo pa je, da se je v tem kakor tudi v narodnostnem vprašanju postavil proti sodobnim komunističnim dogmatikom.

Se ena trditve je precej v nasprotju s vsemi dosedanjimi socialističnimi teorijami. Gosp. Godina trdi, da izhaja dobiček kapitalistov samo iz onega plusa, ki ga da delo strojev, ne pa iz izkoriščanja dela, ki prihaja od človeških rok.

Zanimiv je njegov denarni in davčni sistem, ki se mora uvesti v proletarski državi. Kolikor blaga v skladiščih, toliko novčanice. To bi bil edini pravi idejni denar, popolnoma druge vrednosti kakor materialni kapitalistični.

To so najznačilnejše točke iz knjige, ki je pisana poljudno in zanimivo. Kakor rečeno, je pisatelj hodil svoja pota, zato je vzbudil v marksistih ostre kritike. Vendar pa dokazuje, da ostro kritiko, da je Godinova knjiga nekaj vredna. Že zaradi tega je vredno prebrati jo, ker ima nekaj izvirnih misli.

Ne da bi hotel zavzeti stališče za ali proti načelom, ki jih pisatelj v tej knjigi razvija, je treba reči, da je g. Godina izpolnil vrzel v naši sociološki literaturi. On se ni ustrašil ne truda ne gnočnih žrtv, da nam izda skoraj dvajset strani debele knjige velikega formata razodene svoje misli. Tudi s tega vidika je naslov knjige pravilno izbran. Idealizem je bil gonilna sila pisatelja pri tem delu. Če pa je koga ta knjiga prehitela, naj gre in nam napiše kaj boljšega.

— Zadruga «Delavsko-kmečka Matica» v Ljubljani je izdala dve lični knjigi na dobrem papirju in modernih platnicah in sicer: Maksim Gorkij: «Deveti januar» črtica, ki slika dogodke 1905. leta v Rusiji, ki je pop Gapon peljal delavstvo pred carsko palačo in so jih tam sprejele kroglice in kozaške sablje. Knjigo krasi tudi dve sliki v tekstu. Cena je 7.50 Din. Dobiva se v založništvu «Delavsko-kmečke Matic» v Ljubljani in po vseh knjigarnah.

Dr. Krainik: «Zaprta vrata» je enodejanka v kateri se na drastičen način slikajo indijske kaste in brahmističen vzgled na posmrtno življenje, ter borbe najbolj zavrnjenih, ki se brez kaste, za svoje človečanske pravice. V tej knjigi je tudi govor indijskega modreca Svame Vivekanade «Bog in človek». Knjiga stane 7.50 Din. in se dobiva v založništvu in po vseh knjigarnah.

Mrzla svetloba

Sveča, petrolej, plin, elektrika — to so glavne metode, s katerimi razsvetljujemo svoje hiše, in vse te metode so silno potratne. Vzemimo na primer samo premog, s katerim proizvajamo elektriko; več nego 99% njegove sile je vrženo v zrak in niti en sam odstotek ni porabljen za razžarjanje te moderne luči, kajti skoro vsa energija se izgubi v toploti ali drugače. Pri destiliranju premoga, s katerim dobimo iz njega svetilni plin, se godi ista stvar in podobno je pri sveči in petroleju. Umevno je, da je človek že davno želel napraviti tako svetlobo, ki bi bila brez vročine. Do znanj se nismo doslej posebnih uspehov v tej smeri. Danes poznamo tri takomenovane vire mrzle svetlobe, ki jih označujemo s tujimi imeni: luminiscenca, fluorescenca in fosforescenca. Luminiscenco dobimo od velikih števila takih tvarin, ki se svetlikajo vsled vpliva zunanje svetlobe; toda taka tvarina, ki se tako svetlika, se istočasno tudi nekoliko segreje in zato taka svetloba prav za prav ni mrzla. Če dijamant nekoliko segreje, se začne svetlikati in to je ena vrsta bleščanja. Neke druga tvarina, ki se imenuje kalcid, se tudi svetli, ko jo segrejejo in sveti se še ure dolgo, potem ko se ohladi, to je tudi luminiscenca.

Fluorescenca je drugačna vrsta svetlobe. To je pojav, ki nastane tedaj, ko na tvarino, ki se potem svetlika, obrnemo drugi vir svetlobe. Kakor hitro ta vir preneha, preneha tudi svetlikanje. Značilno za to vrsto svetlikanja je dejstvo, da se tvarina vedno svetli v

drugačni barvi kot je sama. Zeleni kristali fluoresparja se naprimer svetlikajo v modri barvi.

Fosforescenca je svetlikanje, ki traja tudi potem, ko je bil svetlobni vir odstranjen. Tako lastnost ima tvarina kalcijev sulfid. Ako to tvarino izpostavimo svetlobi sonca, se je nekako napije in se zato potem v temi dokaj dolgo časa svetlika. Mnogo drugih tvarin, n. pr. barijev sulfid, strontijev sulfid itd. postane fosforescentnih, če so izpostavljene ultravijoličnim ali pa Roentgenovim žarkom; svetijo se ure in ure dolgo po izpostavitvi.

Fosforescenca najdemo pri številnih živečih organizmih, zlasti pri takih, ki živijo v moraki vodi. Vseled neskončnega števila takih živalic je včasih morja mestoma kilometre na široko fosforescentno in se svetlika. Potem domnevajo, da je luč kresnice po svojem bistvu fosforescenten pojav, t. j. nekateri naravoslovci in fiziki mislijo, da se kresnica tekoma dneva nekako napolni s solnčno svetlobo, ki jo potem v noči izžaruje. Drugi pojasnjujejo svetlobo kresnice drugače. Pravijo, da vsebuje svetlikajoči se organ te žuželke posebno vrsto toksič, ki zopet vsebuje gotovo količino prostega fosforja. Kisik iz zraka, ki pride v dotik z rečenim fosforjem, povzroča zanimivo žarenje, ki je tako značilno za kresnico.

Samo glede fosforescenca imamo nekoliko upanja, da bi nam utegnila služiti kot vir mrzle svetlobe. Pri ostalih virih naletimo na take težave, ki ovirajo celo raziskovanje in dajejo silno malo upanja na končni uspeh. Mrzla luč, ki bi bila ekonomična, je še daleč pred nami.

„Narkotično“ sredstvo Egiptanov

Marsikdo misli, da so narkotična sredstva (kloroform, eter itd.), ki jih rabijo kirurgi za uspavanje bolnikov tekot operacij, moderna iznajdba. To je sicer deloma res, toda tudi kirurgi starega Egipta, Kitajske in Indije so jih poznali, dasi ne kloroforma in etra.

Oni so vrtali v lobanje, odrezavali so roke ali noge in poznali so celo «cesarski urez» — vse to so vršili s pomočjo uspavalnih sredstev.

Ti starodavni mojstri ranocelstva, ki niso poznali onesveščajočih sredstev moderne kirurgije, so rabili za ta namen razne rastlinske izločke, predvsem alkohol in morfin. Stari prebivalci južne Amerike so uporabljali liste listih rastlin, ki vsebujejo kokaino.

Toda najbolj originalni so bili zdravniki starega Egipta. Ti so imeli svojo lastno metodo, dasi so v ostalem bili še najspretnější ranocelniki tedanjih časov. Oni so mahnil bolnika z batom po glavi, da je padel v nezavest, in hiteli potem žagati in rezati na njem dokler ni prišel zopet k sebi. Da niso poškodovali kože ali lobanje na glavi, so pokrili bolnika z debelo leseno čepico; bat, s katerim so ga «uspavali», je bil lesen. Toda tudi to ni bilo taka priprosta reč, kakor bi utegnili kdo misliti. Treba je bilo dolge prakse, predno se je zdravnik naučil udariti bolnika dovolj močno, da se je onesvestil, a vendar ne tako hudo, da bi ga poškodoval. Bolniki na tedanjih klinikah, kjer so se mladi medicinci učili rabiti «uspavalni» bat, niso bili vedno zavidanja.

DAROV!

Potom g. Pribetič Josip-a iz Nave vasi pri Poreču so darovali rodoljubni Lit. 29.— za «Solsko društvo» in sicer: Pribetič Josip, Brajkovič Ivan, Klarič Mate, Pribetič Petar, Pribetič Mate po 5 Lit.; Sekaseljac Marko in Pribetič Petar po 2 Lit.; skupno Lit. 29.—

Mesto cvetja na grob pok. primarija dr. Juriju Nicolich, daruje g. Janez iz Opčin 5.— «Solskemu društvu». Vsem darovalcem iskrena hvala!

Pod «Dragi Riko, berem «Narod», plačam filko, vsaki dan, Barkovljan», zbral L. 20.— za «Solsko društvo». Denar hrani upravištvo

Borzna poročila.

DEVIZE Amsterdam od 980.— do 995.— — Bolzja od 122.0 do 124.50; Paris 128.25 do 128.75 London od 117.75 do 117.95; New York od 24.65 do 24.80; Španija od 343.— do 349.—; Švica od 174.— do 177.—; Atene od 39.— do 41.—; Berlin od 585.— do 595.—; Bukarešt od 12.— do 12.50; Prag od 73.— do 73.60; Ogrska od 0.035 do 0.044; Dunaj od 0.0340 do 0.035; Zagreb od 36.50 do 39.80.

VALUTA: Avstrijske kroe od 0.0340 do 0.035; dinarji od 39.40 do 39.70; dolgarji od 24.60 do 24.80; novci po 20 frankov od 94.— do 95.— funt Sterling od 117.70 do 117.90.

Benečijske obveznice 81.52.

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L. 2.—. Debele črke 40 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L. 4.—. Kdor išče službo, plača polovično ceno.

SOLIDNEMU gospodu dam dobro domačo hrano. Corso Garibaldi 25/II, vrata 20. (275)

MIZARSKI POLDELAVCI za pohištvo se sprejemajo v ulici Molino a vapore 3. (276)

KUHARICA, mlada od 22 do 24 let, Slovenka, ki bi znala tudi nekaj italijanskega, se išče. Dobi hrano, stanovanje in plačo. Pojasilna v gostilni «Al Tevere», via Maccanton 32, Trst. (277)

PROSTOR za žganjarno, prodajo vina ali piva na drobno dam v najem z dekretom. Via Milano 29, Buffet. (278)

MESARSKI pomočnik, mlad neoženjen, se sprejme takoj. Naslov pri upravištstvu. (274)

PRIDNO, pošteno slovensko dekle dobi službo takoj pri slovenski družini. Campo S. Giacomo 9/I. (272)

39LETNA, vdova, 3 letnim otrokom, želi službo kot služkinja tudi v Jugoslaviji. Bobek Marija, via Ferrera 43. (273)

SIVALNI stroj «Singer», zajamčen 20 let, se proda na obroke. Kupujejo se stari stroji. Acquedotto 60. (264)

PRIZMATIČNE daljnogleda skupuje Giusto Hirsch, optik, v Trstu, Via Mazzini 36. 253

SEMIŠKI krompir «Ida», «Kamnik», rdeči ameriški dobiče proti narkotizmu pri Kmetijskem-trgovskem društvu v Trstu, Via Rafferina 4. 261

KORESPONDENTINJO sprejme tovarna testenina Zaldar & Co. v Ilirski Bistrici. Zahteva se popolno znanje slovenskega, italijanskega po možnosti nemškega jezika, slovensko stenografijo in popolno izurjenost v strojeopisu. Pomembam je priložiti spričevala in navesti reference ter označiti zahtevke. (267)

15-16 LETEN DEDEK, zdrav in močan, sprejme kot vajenec pokovske obrti. Mikar Sv. Peter na Krasu. (268)

MLEKAR, a šestletno prakso, izurjen tudi za parni stroj, išče službo. Kastelic Ivan, II. Bistrice 134. (270)

ISKUŠENA babica, sprejme noseče na dom. Via Chiozza 50. (271)

SABICA, avtorizirana, sprejema noseče. Zdravnik na razpolago. Dobra postrežba. Govori slovensko. Tajnost zajamčena. Slavica Via Giulia 29. 64

Obrtniško društvo v Barkovljah

reg. zadruga z neom. zavezo

vabi na

izredni občni zbor

ki se bo vršil

v sredo, dne 11. marca 1925., ob 19¹/₂, v društvenih prostorih.

DNEVNI RED:

Volitev načelnštva.

ODBOR.

NB. Ako ob določeni uri ne bo zadostno število članov, se bo vršil občni zbor pol ure kasneje z istim dnevnim redom in ob vsakem številu navzočih članov. (198)

Izvežbani, samostojni MI-

ZARJI, za furnirano pohi-

štvo, dobijo trajajoče delo

pri I. MUSCH & C., Lun,

Meran, Trento. 197

ŠOLA

BERLITZ

TRST, via Torre bianca 21, TRST

27. februarja - 7. marca

Otvoritev

novih hitrih tečajev

Skupne in zasebne

lekcije

Izprašani profesorji

dotičnih narodnosti

VSI

JEZIKI

Zlato, srebro, krona,

platin, zobeve

kupuje

Zlatarna ALBERT POVH

Trst, Via Mazzini 48

TVRDKA

FRANCESCO S. DALSASSO

ustanovljena leta 1892

izvršuje vsako elektrotehnično delo.

Na željo proračun.

Via Mazzini 3. 66 Telefon 6-16

ALOJZIJO POVH

urar in zlatar

Plozza Garibaldi 2, I. n. Tel. 3-29

Lastna tovarna in delavnica. Prodaja,

kupuje, popravlja vsakovrstne pred-

mete. — Korist vsakega je, da se

prepriča o cenah. 62

Predno kaj nakupite, obiščite

Veliko skladišče pohištva

tvrdke

ALESSANDRO LEVI MINZI

Via Retteri 1 — Via Maccanton 31. 7-13

Spalne sobe, obedne sobe, posamezni kosi pohištva

v veliki izbiri.

TISKARNA „EDINOST“ v TRSTU

Ulica S. Francesco d'Assisi 20

Vprašajte povsod

Jajčno Crema Marsala

R. Crismancich

Najslastnejši in krepilnejši liker. 65

Najvišja cena plačujem za

K O Ž E

kun, zlati,

lisic,

dihurjev, vider,

jazbecov, mačk va-

veric, krivov, divjih

in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10

II. nadst., vrata 16 62

Sprejemajo se pošiljatve po pošti

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica

in hranilnica

registrirana zadruga z omejenim poročilom

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torrebianca št. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na

knjižice, vloge na tekoči račun in vloge

za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na knjižice, menjice, za-

stave in osebne kredite. — Obrestna

mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt

Št. telef. 25-47. 16

Vozni red železnice

JUŽNI KOLODVOR

Trst—Trižič—Portogruaro—Benetke

Odhodi: 5.20 (e), 6.05 (b), 8.30 (o), 10.— (o),

14.20 (b), 15.15 (o), 17.5 (b), 18.— (o),

19.30 (b), 23.45 (o).

Prihodi: 0.25 (b), 5.30 (o), 8.10 (o), 9.55 (b),

13.15 (b), 14.25 (b), 18.10 (b), 18.50 (o),

20.30 (o), 23.05 (o).